

СХВАЛЕНО:
педагогічною радою
КЗО «ДОМРЦ» ДОР»
протокол засідання від
30.08.2021 №1

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

спеціальної початкової школи
для дітей з інтелектуальними порушеннями
помірного та важкого ступеню
КЗО «ДОМРЦ» ДОР»

Вступ

Освітня програма - це єдиний комплекс освітніх компонентів, спланованих і організованих закладом загальної середньої освіти для досягнення учнями результатів навчання, визначених Державним стандартом загальної середньої освіти.

Освітня програма спеціальної початкової школи для дітей з інтелектуальними порушеннями помірного та важкого ступеню КЗО «ДОМРЦ» ДОР» складена відповідно до Закону України «Про освіту», Закону України «Про Загальну середню освіту», Концепції Нової української школи, Державного стандарту загальної середньої освіти, та на основі Типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами (Додаток 16), затвердженої Наказом Міністерства освіти і науки № 814 від 26.07.2018 р., Типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів освіти для учнів 4-го класу з інтелектуальними порушеннями, затвердженої Наказом Міністерства освіти і науки № 121 від 29.01.2021 р., з урахуванням Типових освітніх програм, розроблених під керівництвом О.Я. Савченко; Р.Б. Шияна, сучасних досягнень спеціальної педагогіки та психології щодо навчально-пізнавальних можливостей дітей з інтелектуальними порушеннями.

Метою початкової освіти дітей з інтелектуальними порушеннями є особистісне становлення учнів, розвиток їхніх пізнавальних здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, що забезпечують їхню готовність до продовження навчання в основній ланці школи.

Згідно компетентнісного підходу, який є провідним підходом у концепції Нової української школи, освітній процес спрямовано на досягнення результатів, якими є ієрархічно підпорядковані ключові, предметні та життєва компетентності учнів.

Зміст програми має потенціал для формування у школярів з інтелектуальними порушеннями таких **ключових компетентностей**: володіння державною мовою, можливість спілкуватися рідною мовою (в межах пізнавальних можливостей), математична компетентність, компетентності у галузі природничих наук, соціально-трудова компетентність, екологічна компетентність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність, основи фінансової

компетентності. Спільними для всіх ключових компетентностей є такі **вміння**: спілкуватися, взаємодіяти та співпрацювати з дорослим та однолітками, сприймати інструкції та навчальні завдання, керувати емоціями, регулювати власну поведінку.

Предметні компетентності для дітей з різним рівнем інтелектуальних порушень мають диференційований характер. Вимоги до дітей з інтелектуальними порушеннями, котрі розпочинають навчання у початковій школі, враховують досягнення попереднього етапу їхнього розвитку.

Життєва компетентність, як здатність дитини з порушеннями інтелектуального розвитку у процесі інтегрування у соціальне оточення цілісно реалізовувати на практиці знання, досвід і цінності, набуті у процесі корекційного навчання, набуває інтегративного значення в реалізації оновленого змісту освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку.

У програмі вказано зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу, визначено відповідні вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання (предметно-орієнтовані компетентності), представлено корекційно-розвиткові завдання та корекційна спрямованість кожного предмету чи інтегрованого курсу.

Освітня програма містить також вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за програмою, опис форм організації освітнього процесу, опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

1. Вимоги до здобувачів освіти.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, розвитку пізнавальної діяльності, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Вступаючи до початкової школи, учні мають продемонструвати початковий рівень компетентностей, який забезпечує можливість здійснення освітнього процесу.

Компетентності	Зміст
Можливість спілкуватися рідною мовою	Учень/ учениця: <ul style="list-style-type: none">- концентрується на мовленні дорослого;- слухає та розрізняє звуки навколишнього середовища, імітує їх за допомогою дорослого;

	<ul style="list-style-type: none"> - впізнає знайомі голоси та адекватно реагує на інтонацію дорослого (ласкаво, сердито); - реагує на власне ім'я; - розуміє прості побутові інструкції; - використовує вербальні та невербальні засоби або засоби альтернативної комунікації для висловлення своїх потреб.
Математична компетентність	<p>Учень/ учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - накопичує досвід практичних дій з дискретними (предметами, іграшками) та неперервними (пісок, вода, крупа) множинами; - виділяє за наслідуванням та зразком окремі предмети з множини та складає множини з однакових предметів; - має уявлення про кількість 1, 2, багато, мало, пустий, повний.
Громадянські та соціальні компетентності	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - впізнає себе у дзеркалі, на фотографії; - виділяє добре знайомих людей (батьки, няня, тьютор) з оточення; - спокійно реагує на присутність інших людей в кімнаті; - розуміє та використовує прості засоби спілкування: вітається, прощається, дякує.
Технологічна компетентність	<p>Учень/ учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - самостійно або з незначною координуючою допомогою дорослого здійснює елементарні маніпуляції з предметами: утримує предмети різної величини, передає, цілеспрямовано кладе до визначеного місця; - самостійно або з допомогою дорослого утримує та намагається адекватно використовувати прості інструменти (ложка, миска, стакан, олівець, крейда) та побутовими елементами (вимикач-клавіша, кнопка, вентиль, гудзик, застібка-липучка); - вмiє з допомогою дорослого розбирати та збирати іграшки або дидактичні матеріали у певній послідовності.
Культурна компетентність	<p>Учень/ учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - впізнає знайомі предмети на картинках; - ознайомлений з основними видами мистецтва: музика, художня творчість, анімація;

	<ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про рухливі та хороводні ігри, танок.
<p>Життєва компетентність</p>	<p>Учень/ учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - самостійно або із допоміжними засобами може пересуватися в навчальній кімнаті, займати та утримувати положення за партою (самостійно або за допомогою адаптаційного приладдя), координувати положення тулуба та голови, спостерігаючи за діями вчителя та однолітків. - сприймає допомогу та співпрацює із супроводжуючою особою (батьки, особи, що замінюють батьків, або тьютор). - звертається до дорослого (вчитель або супроводжуюча особа) для повідомлення про свої фізичні потреби (туалет, вода, відпочинок і т.і.) за допомогою вербальних, невербальних засобів або засобів альтернативної комунікації. - проявляє інтерес до гри, елементарних навчальних завдань; - приймає елементарне ігрове завдання.

2. Загальний обсяг навчального навантаження.

Навчальний план складено на основі Додатку 16 до Типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами, затвердженої Наказом Міністерства освіти і науки № 814 від 26.07.2018 р.та Типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів освіти для учнів 4-го класу з інтелектуальними порушеннями, затвердженої Наказом Міністерства освіти і науки № 121 від 29.01.2021 р

З урахуванням загальної працездатності та стану здоров'я учнів загальний обсяг навчального навантаження складає 18 годин. З них:

Інваріативна складова

для 1 р. н. – 10 годин

для 2 р. н. – 13 годин

для 3 р. н. – 14 годин

для 4 р. н. – 14 годин

Варіативна складова

для 1 р. н. – 8 годин

для 2 р. н. – 5 годин

для 3 р. н. – 4 години

для 4 р. н. – 4 години

Освітні галузі	Предмети	Кількість годин на тиждень у класах			
		1 рік навч.	2 рік навч.	3 рік навч.	4 рік навч.
Мовно-літературна	Формування навичок читання та письма	2	2	2	2
Математична	Формування елементарних математичних уявлень	2	2	2	2
Природнича	Я досліджую світ	1	1	2	2
Соціальна і здоров'я-збережувальна	Соціально-побутове орієнтування	1	1	1	1
Громадянська та історична					
Технологічна	Предметно-практичне навчання	1	3	3	3
Мистецька	Розвиток художньо-естетичних навичок	1	1	1	1
	Музичне мистецтво	1	1	1	1
Фізкультурна	Адаптивна фізкультура	1	2	2	2
Усього:		10	13	14	14
Корекційно-розвиткова робота	Психомоторний та сенсорний розвиток	3	2	1	1
	Логопедичні заняття	2	1	1	1
	Ритміка	1	1	1	1
	Альтернативна комунікація	2	1	1	1
Усього:		8	5	4	4
Сумарна кількість годин інваріантної і варіативної складових		18	18	18	18

Освітні галузі: перелік, зміст, взаємозв'язок та логічна послідовність їх вивчення.

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

Формування навичок читання та письма

Основна мета мовно-літературної галузі полягає у формуванні ключової комунікативної компетентності молодшого школяра, яка виявляється у здатності користуватися елементарною побутовою мовою (або засобами альтернативної комунікації) в процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань. Формування навичок читання та письма – важлива складова загального змісту початкової освіти дітей з інтелектуальними порушеннями, оскільки мова є не тільки окремим навчальним предметом, а й основним засобом опанування всіх інших шкільних дисциплін.

Метою навчання української мови у початкових класах є забезпечення початкового рівня комунікативної компетентності з урахуванням інтересів і можливостей учнів, формування у них елементарних знань з мови і правопису та відповідних їм умінь, корекція недоліків психофізичного розвитку.

Для досягнення зазначеної мети передбачається вирішення таких завдань:

- створення позитивної мотивації до вивчення української мови;
- формування елементарних навичок і вмінь з усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання і письма), забезпечення їх гармонійного розвитку;
- формування елементарних знань про найважливіші мовні одиниці, необхідні та достатні для формування мовленнєвих навичок і вмінь;
- залучення до національної культури народу, мова якого вивчається;
- сприяння розумовому, моральному, соціокультурному та естетичному розвитку особистості;
- формування вміння вчитися.

У процесі навчання грамоти створюються передумови для мовленнєвого, інтелектуального розвитку, формування морально-естетичних уявлень і понять, збагачення почуттів, виховання потреби у спілкуванні та читанні, що є підґрунтям для повноцінної соціалізації дитини з інтелектуальними порушеннями.

Водночас із розвитком основних видів мовленнєвої діяльності в початкових класах для дітей з інтелектуальними порушеннями розв'язуються

й корекційно-розвивальні завдання, спрямовані на корекцію порушень пізнавальної діяльності (сприймання, уяви, пам'яті, уваги, мовлення й мислення), емоційно-вольової сфери, розвитку артикуляційної моторики та координації рухів та ін.

Саме тому спеціальним завданням інтегрованого курсу «Навчання грамоти» визначено формування та корекція зв'язного мовлення, що має відбуватися в тісному зв'язку з розвитком пізнавальної, сенсорної діяльності дітей на основі розвитку предметно-дійового, наочно-образного, словесно-логічного мислення, спостережливості, уваги тощо. Відтак зміст цих навчальних предметів, з метою посилення його компенсаторно-корекційних та розвивальних функцій, має комунікативно-практичну спрямованість: містить фактичний матеріал, опанування якого має забезпечити формування комунікативних умінь, конкретизацію в слові чуттєвого і практичного досвіду учнів, розвиток основних пізнавальних процесів на предметно-практичній і вербальній основі.

Важливою складовою під час навчання грамоти є формування навичок письма, що передбачає формування координації дій рухового і зорового аналізаторів, графічних навичок письма, засвоєння учнями гігієнічних правил, яких слід дотримуватися під час письма.

Важливим завданням у 1 класі є формування у школярів інтересу до дитячої книжки, формування початкових умінь з нею працювати. У 2 класі для роботи з читання

Відповідно до зазначених мети і завдань у початковому інтегрованому курсі «Навчання грамоти» виділено такі **змістові лінії**: **«Взаємодіємо усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації»**, **«Навчаємось читати»**, **«Взаємодіємо письмово»**, **«Навчаємось сприймати медіа»**.

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації»** спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, розуміти звернене мовлення, усну інформацію або альтернативні засоби, використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в доступній дитині формі заради досягнення певних життєвих цілей.

Головна мета з розвитку усного мовлення (*говоріння*) – навчати школярів взаємодіяти усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації, будувати власні висловлювання (у вигляді простих коротких речень); формувати у них елементарні навички діалогічного та монологічного мовлення.

Слід також навчати учнів правильно, емоційно сприймати мовлення дорослих і однолітків, використовувати під час спілкування різні засоби:

природні жести, міміку, інтонацію тощо. Необхідно залучати школярів до діалогу, участі в колективних видах роботи, до розуміння змісту прочитаного вчителем тексту; залучати їх до спеціально створюваних ситуацій, які спонукали б їх висловлюватися, виявляти відповідні емоції.

Змістова лінія **«Навчаємось читати»** передбачає формування в учнів розуміння прочитаного на рівні слова та короткого речення, а також правильного вимовляння звуків і слів, наголошування слів, інтонування різних за метою висловлювання речень. У 2 класах для роботи з читання відведено спеціальні уроки, але й на уроках з української мови цьому виду мовленнєвої діяльності важливо приділяти належну увагу.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** спрямована на формування в молодших школярів вміння виконувати вправи: списування, нескладних слів, речень, текстів; написання під диктовку (з навчальною, а не контрольною метою).

Змістова лінія **«Навчаємось сприймати медіа»** передбачає формування в учнів умінь сприймати, слухати, розуміти просту інформацію в медіа текстах (світлина, журнали, презентації, відео, аудіо тощо).

МАТЕМАТИЧНА ГАЛУЗЬ

Формування елементарних математичних уявлень

Математика – один з основних предметів, що вивчається у спеціальних закладах загальної середньої освіти I ступеня для дітей з інтелектуальними порушеннями.

Навчання математиці спрямоване на те, щоб сформувати та розвинути в учнів соціально-адаптивні навички та життєву компетентність, що у свою чергу сприятиме підвищенню рівня їхніх адаптаційних можливостей та самостійності, а саме:

- сформувати в учнів елементарні кількісні, просторові та часові уявлення;
- навчити виконувати арифметичні дії на конкретному матеріалі та допоміжному приладді;
- ознайомити з найпростішими величинами та одиницями їх вимірювання;
- навчити застосовувати набуті знання й уміння під час виконання практичних дій;
- креслити прямі лінії, відрізки, будувати прості геометричні фігури, розпізнавати їх ознаки.

Корекційна спрямованість курсу безпосередньо пов'язана з розв'язуванням специфічного завдання – корекцією та розвитком пізнавальної діяльності, особистісних якостей дитини, формуванням вмінь планувати свою діяльність, здійснювати контроль та самоконтроль, а також вихованням наполегливості, допитливості, терплячості, працьовитості. Саме тому навчання елементарним математичним уявленням має практичну спрямованість і пов'язане з іншими навчальними предметами, життям, готує учнів до оволодіння життєвими навичками, вчить використовувати математичні знання в життєвих ситуаціях.

З урахуванням особливостей розвитку та навчання дітей з інтелектуальними порушеннями у змісті початкового курсу з математичної освіти відповідно до зазначеної мети і сформульованих завдань виділено такі змістові лінії: **«Дочислові уявлення та поняття»**, **«Числа. Арифметичні дії з числами»**, **«Просторові відношення. Геометричні фігури»**, **«Робота з даними»**.

Робота над першим десятком розпочинається з пропедевтичного періоду, змістом якого є формування у дітей дочислових уявлень, які у свою чергу стають основою для засвоєння натуральних чисел. У межах змістової лінії **«Дочислові уявлення та поняття»** здійснюється формування уявлень про кількість, властивості предметів: *уміння порівнювати* групи предметів за кількістю; *виділяти* з групи предметів один чи кілька предметів, яким властиві певні ознаки (форма, розмір, розміщення).

Навчання передбачає формування в учнів дій з предметами, що спрямовані на об'єднання множин, вилучення частини множини, поділ множин на рівні частини та інші предметно-практичні дії, які сприяють підготовці школярів до засвоєння таких абстрактних математичних понять, як число і величина.

Одним із важливих прийомів навчання є порівняння, оскільки більшість математичних уявлень і понять мають взаємо обернений характер. Їх засвоєння можливе лише за умови опанування способами знаходження подібностей та відмінностей, використання прийомів класифікації та диференціації, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між поняттями.

Поряд з формуванням основних математичних понять важливе місце на уроках математики займає формування обчислювальних навичок. В процесі реалізації змістової лінії **«Числа. Арифметичні дії з числами»** здійснюється *формування знань* про правила лічби предметів, кількісні та порядкові числівники, *вміння лічити* предмети, які по-різному розташовані на площині; *формування уявлень* про натуральний ряд чисел, його властивості; *умінь* називати і записувати число «нуль», попереднє і наступне число для будь-

якого числа в межах десяти; *формування навичок* прямої та зворотної лічби; *уявлень* про цифру і число, яке позначається нею, *умінь* співвідносити число з цифрою і групою предметів; *розуміння* змісту арифметичних дій додавання, віднімання.

Вправи з усної лічби є складовою частиною майже кожного уроку математики. Усна лічба сприяє закріпленню знань і забезпечує швидку їх перевірку. Усні обчислення сприяють як розвитку пізнавальних здібностей учнів, так і подоланню їх недоліків. Вправи з усної лічби урізноманітнюють уроки математики і роблять їх цікавими.

Під час ознайомлення школярів з нумерацією чисел у межах 1-го десятка розглядається утворення кожного числа шляхом прилічування одиниці (крім числа і цифри 1), відлічування одиниці з наступного, позначення його цифрою, прямим і зворотним рахунком у межах даного числа, співвіднесення предметної сукупності, числа і цифри, визначення місця числа у натуральному ряді. При цьому числа порівнюються, з ними виконуються дії додавання та віднімання, розв'язуються прості арифметичні задачі на знаходження суми та остачі.

Організація роботи на даному етапі передбачає використання значної кількості наочних посібників, оскільки практично кожне нове число або математичне поняття, яке формується у школярів, необхідно унаочнити. Вивчення числа і цифри повинно проходити одночасно.

З арифметичними діями додавання та віднімання, а також знаками цих дій («+», «-», «=») учні знайомляться при вивченні числа і цифри 2. Засвоєння арифметичних дій проходить не ізольовано від вивчення нумерації, а відбувається в комплексі. При цьому школярів спочатку ознайомлюють з додаванням, а потім з аналогічними випадками відніманням.

У цей період учні розв'язують прості арифметичні задачі на знаходження суми і остачі, знайомляться з монетами, вартість яких не перевищує 10 к. (1 к., 2 к., 5 к.), вчать користуватися лінійкою.

Формування геометричних уявлень відіграє значну роль у розвитку вмінь орієнтуватися у просторі, в корекції моторики, а також таких психічних функцій як мислення, пам'ять, увага, уявлення, спостережливість, мовлення. Саме тому змістова лінія **«Просторові відношення. Геометричні фігури»** спрямована на *формування умінь* визначати напрямки руху, місце розташування предмета відносно іншого, розміщувати предмети на площині й у просторі, вживати відповідну термінологію; *формування уявлень* про найпростіші геометричні фігури; *умінь* розпізнавати, називати та відрізняти геометричні фігури: круг, трикутник, квадрат, прямокутник; *умінь* креслити пряму лінію за допомогою лінійки.

Програма курсу з формування елементарних математичних уявлень складена з урахуванням принципу концентричності із дотриманням дидактичних вимог доступності, послідовності, науковості, системності навчання.

«ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА», «СОЦІАЛЬНА ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА», «ПРИРОДНИЧА» ОСВІТНІ ГАЛУЗІ

Інтегрований курс «Я досліджую світ»

Зазначені освітні галузі можуть реалізовуватись окремими предметами або в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузєва; в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проектної діяльності) за активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів. Для розв'язання учнями практичних завдань у життєвих ситуаціях залучаються навчальні результати з інших освітніх галузей.

Метою навчальної програми «Я досліджую світ» є ознайомлення молодших школярів з інтелектуальними порушеннями з навколишнім світом у процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, що охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

Досягнення поставленої мети передбачає досягнення таких **завдань**:

- формування доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природничого і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація, класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, оцінка побаченого (почутого), встановлення зв'язків і залежностей в природі і суспільстві, станом довкілля і діяльністю людини, впливу поведінки на здоров'я та безпеку, аналіз наслідків ризикованої поведінки, залежності результату від докладених зусиль);

- формування на доступному рівні цілісної природничо-наукової картини світу, яка відображає закони і закономірності природи та місце в ній людини;

- формування практичних умінь і навичок поведінки у природі і соціальному середовищі;

- виховування соціально-культурної належності себе і своєї родини до України; пошани до символів держави, ініціативної поведінки у відзначенні пам'ятних дат і подій;

- розвиток ціннісного ставлення до життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички щодо взаємодії і співпраці в різних видах діяльності;

- дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадливого використання природних ресурсів;

- розвиток розумових здібностей учнів, їх емоційно-вольової сфери, пізнавальної активності та самостійності, здатності до творчості, самовираження і спілкування.

Вирішення завдань курсу забезпечується відповідними змістовими лініями побудови навчального матеріалу, як освітнього, так і корекційно-розвивального характеру. Так, **освітня мета** реалізується за допомогою наступних змістових ліній:

- **Людина** (пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);

- **Людина в суспільстві** (стандарти поведінки в сім'ї, в суспільстві; моральні норми; навички співжиття і співпраці; громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);

- **Людина і природа** (цілісність природи, взаємозв'язок об'єктів і явищ, відповідальна діяльність людини у природі, залежність між діяльністю людини і станом довкілля).

Змістова лінія програми «Людина» спрямована на формування у школярів з порушеннями інтелектуального розвитку вмій орієнтуватись у своєму тілі та світі людей (а саме: у найближчому оточенні людей, їх статі і віку), уявлень про статево-рольові і культурні стандарти поведінки у родині, поваги до батьків та однолітків та здорового способу життя. Тематична реалізація цієї лінії спрямовується на розвиток у дітей умінь орієнтуватись у біологічних ознаках людини (будові тіла, органах чуття, статі і віку), формування прагнення до самостійності, навичок самообслуговування та бажання брати участь у суспільному житті, виконуючи корисні посильні дії; на засвоєння знань, які розкривають правила поведінки та взаємодії людей (у сім'ї, колективі, суспільстві); на формування вмій учнів ефективно взаємодіяти в сумісній навчально-пізнавальній, ігровій і побутовій діяльності з дорослим та іншими дітьми;

Змістова лінія «Людина і суспільство» спрямована на формування у школярів елементарних уявлень про об'єкти найближчого оточення: школа, магазин, парк, храм, лікарня, тощо, а також знання про рідний край, місто,

село, в якому живеш, про символи України, ознайомлення з національними традиціями, звичаями.

Змістова лінія «Людина і природа» спрямована на формування у школярів уявлень про об'єкти та явища природи, прищеплення навичок культурної поведінки серед природи та здорового способу життя. Робота з даного напрямку передбачає формування в дітей вміння орієнтуватися у різноманітності рослинного і тваринного світу, впізнаючи їх найпоширеніших представників і розрізняючи групи рослин (дерева, кущі, трави; овочі, фрукти, ягоди) і тварин (звірі, птахи, риби, комахи; дикі та свійські); будові живих організмів, сезонних змінах в природі. Дана змістова лінія представлена навчальними темами: об'єкти неживої природи, частини доби, погода, пори року, жива природа (рослини, тварини).

Відповідно до **корекційно-розвиткової мети**, матеріал будується за такими змістовими напрямами:

- **Сенсомоторний розвиток:** виділяти характерні властивості предметів і об'єктів живої та неживої природи (колір, розмір, смак, температура, вага та ін.); мати уявлення про власні органи відчуття (очі, вуха, шкіра, ніс, язик) за допомогою яких сприймаються властивості та якості навколишнього світу.

- **Мовленнєвий розвиток:** підтримувати діалог про рідний край, Україну; повідомляти про погоду та природу під час спостережень, відповідати гна запитання про тварини і рослини, господарчу діяльність рідного краю; повідомляти (в доступній дитині формі) про правила співжиття та взаємодію людей у родині, колективі, суспільстві, про головні історичні події, традиції і звичаї українського народу; висловлювати прохання, бажання, ставити запитання та відповіді.

- **Пізнавальний розвиток:** спостерігати та розуміти сезонні зміни у житті рослин, тварин та господарчій діяльності людини; здійснювати групування предметів і явищ живої і неживої природи за суттєвими ознаками; здійснювати аналіз, планування, організацію, власне виконання та самоконтроль діяльності під час проведення практичних робіт у класі, у живому куточку, присадибній ділянці; усвідомлювати неповторність і самоцінність кожної людини; спостерігати традиції і звичаї українського народу; дотримуватись правил поведінки у родині, колективі, суспільстві.

- **Особистісний розвиток:** позитивно і бережливо ставитись до самого себе, до людей, до природи, до Батьківщини; опановувати навички поведінки у соціальному середовищі і природі.

ТЕХНОЛОГІЧНА ГАЛУЗЬ

Предметно-практичне навчання

Метою технологічної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування у школяра здатності до зміни навколишнього світу засобами сучасних трудових технологій, до використання технологій для власної самореалізації, культурного й національного самовияву.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** технологічної освітньої галузі у початковій школі для дітей з інтелектуальними порушеннями є:

- залучення учнів до різних видів трудової діяльності, формування вмінь для створення виробу від творчого задуму до його втілення в готовий результат;
- формування в учнів культури праці та побуту, навичок допомоги дорослому у веденні домашнього господарства, задоволення власних потреб та потреб інших, відповідальності за результати власної діяльності;
- формування вміння ефективно використовувати природні матеріали з турботою про навколишнє середовище;
- створення умов для практичного і творчого застосування традицій і сучасних ремесел.

Зміст освітньої галузі «Технології» для навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку реалізується через навчальний предмет **«Предметно-практичне навчання»**.

Предметно-практичне навчання є однією з ланок неперервної технологічної освіти, що продовжує дошкільну освіту, створює базу для успішного опанування учнями технологій основної школи та виконує пропедевтичну функцію щодо подальшого трудового навчання.

Метою «Предметно-практичного навчання» в початковій школі для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку є формування і розвиток в межах пізнавальних можливостей предметно-перетворювальної компетентності учнів, яка дає можливість їм вирішувати предметно-практичні та побутові задачі, виконувати доступні види діяльності, пов'язані з найпоширенішими галузями народного господарства.

Для досягнення зазначеної мети передбачається виконання наступних загальноосвітніх та корекційно-розвивальних завдань.

До загальноосвітніх завдань відносяться:

- ознайомлення школярів з основами трудового процесу;

- формування техніко-технологічних знань, умінь та навичок дій з дотримання безпечних прийомів ручної праці та економного використання матеріалів;

- розвиток пізнавальних здібностей, формування елементів графічної грамоти;

- набуття досвіду предметно-перетворювальної та побутової практичної діяльності, алгоритмів і способів предметно-практичних дій ручними техніками для оволодіння в основній школи доступними основами технологій;

- виховання в учнів ціннісного ставлення до себе як суб'єкта предметно-перетворювальної діяльності, шанобливого ставлення до людей праці та їх професії, трудових традицій українського народу та інших народів світу.

Корекційно-розвиткові завдання спрямовуються на забезпечення:

- пізнавального розвитку (формування еявлень про послідовність та поетапне виготовлення виробу з опорою на зразок та предметно-інструкційну карту; розв'язування в процесі трудової діяльності пізнавальних задач в наочно-дійовому та наочно-образному плані; формування умінь виконувати завдання на основі словесної інструкції з опорою на наочність, дотримання етапів діяльності);

- мовленнєвого розвитку (на основі використання техніко-технологічної термінології у процесі розвитку зв'язного мовлення, формування умінь давати вербальний звіт про власну діяльність у вигляді фіксуючого, супроводжуючого та плануючого мовлення);

- сенсомоторного розвитку (формування умінь визначати форму, розмір, колір, розташування деталей предметів та їх властивостей, предметів на основі зорової, тактильної, слухової чутливості; розвиток дрібної моторики; навичок вправно володіти інструментами під час виконання практичних завдань);

- особистісного розвитку (формування позитивного ставлення до праці, готовності доводити виконання трудового завдання до завершення; усвідомленої навчально-практичної діяльності, цілеспрямованості, організованості, охайності та інших важливих для праці якостей особистості).

Зміст технологічної освітньої галузі в початкових класах для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку структурується за такими змістовими лініями: **«Світ технологій»**, **«Світ ремесел та декоративно-ужиткового мистецтва»**, **«Основи конструювання»**, **«Основи побуту»**.

Змістова лінія **«Світ технологій»** має на меті формувати в учнів здатність відтворювати послідовність дій у процесі вивчення різних видів матеріалів та опанування техніко-технологічними операціями у процесі виконання робіт з пластичними, природними, текстильними матеріалами, папером. Учні навчають розпізнавати конструкційні матеріали, добирати для створення виробу, виконувати найпростіші способи їх обробки. Важливою умовою засвоєння цієї лінії є формування в учнів здатності розуміти і дотримуватися послідовності у виготовленні виробів.

У процесі роботи з різними видами матеріалів школярі навчаються опановувати провідні техніко-технологічні операції (розминання, ліплення, різання ножицями, склеювання тощо).

Пропоновані умови: наявність конструкційних матеріалів, технологічних карток (схем), необхідних для виготовлення виробу, інструментів та пристосувань, довідникових посібників (книжки з ілюстраціями до творів, набори малюнків тощо). Організація екскурсій, перегляд відео-фрагментів, презентацій.

Змістова лінія **«Світ ремесел та декоративно-ужиткового мистецтва»** має на меті формувати в учнів ставлення до творів декоративно-ужиткового мистецтва та ремесел як культурної спадщини українського народу, а також вміння створювати та оздоблювати прості вироби за зразком та допомогою педагога чи власним задумом, із застосуванням традиційних ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва. У процесі роботи провідними операціями будуть: різання ножицями, склеювання, зв'язування, ліплення тощо.

Пропоновані умови: демонстрація наочних зразків, виробів, виготовлених традиційними та сучасними ремеслами; матеріалів, інструментів та пристосувань, каталогів, фотографій тощо. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються технології традиційних та сучасних ремесел. Відвідування (реально чи віртуально) майстерень народних умільців, музеїв декоративно-ужиткового мистецтва.

Змістова лінія **«Основи конструювання»** спрямована на залучення учнів до творчої діяльності у процесі конструювання та моделювання під час самостійної або колективної роботи з конструктором. Процес конструювання з готових деталей (моделей) конструктора має на меті сприяти розвитку просторової уяви, мислення учнів, через зіставлення малюнків, наочних зразків, за якими учні складатимуть конструкції. Учні вчаться конструювати з різних видів конструкторів за зразком та інструкцією, з використанням дидактичних ігор та вправ.

Пропоновані умови: наявність різних видів конструкторів, відповідних наочних зразків конструкцій; матеріалів для виготовлення та оздоблення виробу.

Змістова лінія «**Основи побуту**» має на меті формувати практичні навички організації власної життєдіяльності, розв'язувати практичні завдання у власному побуті, планувати та реалізовувати найпростіші трудові дії (організація робочого місця, догляд за рослинами, домашніми тваринами; приготування елементарних страв та сервірування столу; догляд за одягом та взуттям).

Пропоновані умови: наявність побутових матеріалів, інструментів та пристосувань; об'єктів (іграшок, книжок тощо). Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються найпростіші дії щодо самостійності в побуті.

Трудове навчання базується на практичній діяльності учнів. На кожному занятті передбачено виконання практичної роботи. Об'єкти праці для виготовлення педагог добирає, спираючись на можливості та інтереси учнів.

Основоположна роль у трудовому навчанні відводиться **формуванню життєвої компетентності учнів**, яка розглядається як здатність застосовувати на практиці знання, досвід, суспільні цінності, базові навички комунікації і соціально-побутової адаптації, набуті у процесі навчання та комплексної реабілітації.

Добір змісту трудового навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку здійснюється з урахуванням компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів, на основі принципів достатності (необхідності) для навчання праці і корекції порушень розвитку у дітей означеної категорії з метою їх підготовки для самостійного життя та доступності для сприймання і засвоєння цієї категорією дітей.

Ознайомлення учнів з елементами комп'ютерної грамоти має наскрізний характер і передбачає первинне ознайомлення з основними частинами комп'ютера (ноутбука) у процесі вчительської презентації до уроку, демонстрації на комп'ютері виробів з різних матеріалів, використання фотографій та малюнків об'єктів праці. Це сприятиме формуванню первинних уявлень про комп'ютер (ноутбук) та створить підґрунтя для вивчення курсу інформатики у основній ланці школи.

Засвоєння навичок самообслуговування відбувається у процесі дотримання під час уроків з трудового навчання санітарно-гігієнічних норм та вимог, правил організації робочого місця. Базові навички

самообслуговування відпрацьовуються під час виховних годин, на уроках соціально-побутового орієнтування, починаючи з підготовчого класу.

Зміст навчання, перелік трудових операцій, об'єктів виробів у типовій освітній програмі з трудового навчання є орієнтовним і може варіювати та змінюватись учителем залежно від пізнавальних можливостей учнів з інтелектуальними порушеннями, матеріально-технічного забезпечення школи, регіональних традицій.

В процесі завсодення предметно-практичного навчання відбувається систематичне повторення як теоретичного, так і практичного матеріалу з метою його закріплення, обов'язкове застосування набутих знань (санітарно-гігієнічні вимоги, правила безпеки праці та ін.) у повсякденній життєдіяльності учнів.

У процесі трудового навчання вчитель максимально застосовує свій творчий потенціал та значну увагу приділяє підтримці позитивної мотивації в учнів, усвідомленості ними техніко-технологічних знань, умінь та навичок, формуванню життєвої компетентності школярів.

Програму розроблено з урахуванням принципів доступності, достатності, послідовності, науковості, системності навчання.

Розподіл навчальних годин за темами, добір об'єктів праці вчитель визначає самостійно, враховуючи умови навчання та педагогічну доцільність.

МИСТЕЦЬКА ГАЛУЗЬ

Розвиток художньо-естетичних навичок.

Метою навчання образотворчого мистецтва у спеціальній школі є всебічний художньо-естетичний розвиток учнів з інтелектуальними порушеннями, формування в них особистісно-ціннісного ставлення до мистецтва у процесі його пізнання та художньо-практичної діяльності, виховання потреби й здатності до художньо-творчої самореалізації.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** мистецької освітньої галузі (образотворче мистецтво) у початковій школі для дітей з порушеннями розумового розвитку є:

1. Формування уявлень про образотворче мистецтво, його специфічні засоби художньої виразності, образну мову різних видів і жанрів візуального мистецтва, ознайомлення з його роллю у житті людей.

2. Засвоєння основ образотворчого мистецтва й оволодіння елементами художньо-образотворчої грамоти й засобами виразності у процесі практичної діяльності.

3. Розвиток адекватного емоційно-естетичного ставлення до предметів і явищ навколишнього світу й творів образотворчого мистецтва, інтересу та

потреби до художньо-творчої діяльності, здатності до сприймання, розуміння і відтворення художніх образів.

4. Корекція недоліків пізнавальної діяльності, моторно-рухової сфери, розвиток сенсорних здібностей.

5. Виховання основних моральних якостей особистості, морального ставлення до оточуючого світу, до людей, до себе.

Реалізація зазначеної мети та сформульованих завдань здійснюється на основі досягнення освітньої (засвоєння елементарних художньо-естетичних знань та оволодіння графічно-практичними вміннями і навичками) та корекційно-розвивальної (інтелектуальний, емоційно-чуттєвий, сенсорний розвиток) цілей та забезпечується відповідними **змістовими лініями: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво»**, які окреслюють контент досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія **«Художньо-творча діяльність»** націлює на розвиток художньо-практичних здібностей учнів з інтелектуальними порушеннями через прикладне освоєння основ художньої мови різних видів і жанрів образотворчого мистецтва та способів художньо-творчого самовираження, набуття початкового досвіду посиленого створення художніх образів у процесі власної елементарної творчості. Ця змістова лінія реалізується через формування умінь застосовувати різні художні матеріали і техніки у процесі створення художніх образів та естетичного перетворення доквілля.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що відображають сигнали художньо-естетичної інформації. Її реалізація передбачає формування у дитини з порушеннями інтелектуального розвитку художньо-естетичного ставлення до мистецтва та дійсності; розвиток вміння цілеспрямовано й цілісно сприймати, відчувати, розуміти й адекватно оцінювати прекрасне в різноманітних його виявах, як-то: мистецтві, природі, суспільних стосунках, вчинках людей; розвиток таких особистісних якостей, як почуття краси, гармонії, здатності емоційно адекватно відкликатися на різноманітні прояви естетичного в оточуючому світі, формування потреби у спогляданні та милуванні.

Реалізація змістової лінії **«Комунікація через мистецтво»** націлена на соціалізацію учнів з інтелектуальними порушеннями через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (власних художньо-образотворчих здібностей, нахилів, можливостей й досягнень), забезпечення єдності у процесі сприймання творів образотворчого мистецтва, об'єктів і явищ оточуючого

світу емоційно-чуттєвої, інтелектуальної та сенсорної сфер духовного життя учнів, розвиток творчої активності школярів комунікативними засобами на основі взаємодіяння думки, почуття й практичної дії. Змістова лінія передбачає розвиток в учнів уміння взаємодіяти з іншими через образотворче мистецтво у середовищі, формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки розумінню мови образотворчого мистецтва, розвитку навичок його сприймання та емоційно-естетичної оцінки, культури почуттів.

В основу програми покладено такі принципи: від простого до складного (від елементарної вправи до тематичної композиції); від дійсності через мистецтво до життя; єдність пізнавально-репродуктивної та творчої діяльності; систематичний розвиток здібностей емоційного сприймання художнього образу в мистецтві та житті і посиленого відтворення його у самостійних роботах з урахуванням вікових та психофізичних особливостей розвитку і практичного досвіду учнів.

Рівень художньо-естетичного розвитку учнів залежить від ефективності **корекційної спрямованості освітнього процесу**, що передбачає використання таких засобів навчання, які сприяють удосконаленню вищих психічних функцій, виробленню їх усвідомленості та довірливості. Художньо-естетичний розвиток включає відпрацювання й корекцію довірливої уваги, образної пам'яті, інтелектуальної та емоційно-чуттєвої сфери особистості в їх системній єдності, розвиток цілісності, осмисленості й узагальненості сприймання, вдосконалення мовленнєвих навичок, формування елементів творчої уяви та свідомого емоційно-особистісного ставлення до прекрасного, вироблення вмінь адекватно мотивувати оцінку результатів практично-творчої діяльності істотними ознаками тощо. Шляхом систематичного розвитку вмінь розпізнавати і визначати форму, будову, розміри та пропорції окремих частин, забарвлення, просторове розташування предметів у навколишній дійсності й в творах мистецтва, аналізувати, порівнювати предмети і явища, знаходити суттєві ознаки, встановлювати логічні зв'язки, визначати послідовність роботи у процесі практичної діяльності, здійснювати контроль за своєю роботою, адекватно оцінювати її результати поступово відбувається розвиток і корекція інтелектуальних, емоційно-чуттєвих, ціннісних компонентів естетичної свідомості та елементів художньо-творчої діяльності, адже лише цілеспрямовано організоване залучення школярів до різноманітної художньо-естетичної діяльності здатне оптимально розвинути в них естетичне сприймання, естетичний смак, естетичні почуття й потреби.

Музичне мистецтво

Метою музичної освіти в початковій школі є формування і розвиток в учнів комплексу ключових, предметних та міжпредметних компетентностей у процесі опанування музичними цінностями та способами музичної діяльності шляхом здобуття власного естетичного досвіду й ціннісного ставлення до мистецтва, а також формування елементарної музичної освідченості та культури як важливої і невід'ємної частини їхньої духовності у процесі сприймання та інтерпретації кращих зразків української та світової культури.

Завдання (освітні, виховні та розвивальні) спрямовані на формування базових освітніх компетентностей та загальний естетичний розвиток учнів:

- розвиток чуттєво-емоційного сприйняття навколишнього світу скрізь призму музичного мистецтва, прилучення учнів до животворного джерела людських почуттів і переживань, втілених в музиці;
- збагачення емоційно-естетичного досвіду учнів, підведення їх до розуміння художньо-образної суті музичного мистецтва в його найпростіших втіленнях;
- сприяння розвитку образного мислення, уяви, загальних та музичних здібностей учнів;
- виховання ціннісного ставлення до музичного мистецтва, введення учнів у світ добра й краси, що є у музичних творах, засвоєння ними знань про особливості художньо-образної мови музичного мистецтва.

Корекційна спрямованість музично-естетичного навчання полягає у наступному:

- корекція недоліків пізнавальної діяльності учнів шляхом систематичного, цілеспрямованого розвитку умінь слухати і визначати джерела музичних звуків, музичні інструменти, типи, жанри і форми музики;
- розвиток різних функцій мовлення дитини в процесі опанування виконавської і творчої діяльності;
- виправлення недоліків моторно-рухової сфери в процесі музикування та виконання в русі;
- розвиток емоційно-естетичного ставлення дітей до творів музичного мистецтва в процесі їх сприймання, розуміння та відтворення;
- виховання основних моральних та комунікативних якостей особистості, зокрема формування основ національної свідомості.

Змістове наповнення програми передбачає формування в учнів ціннісно-орієнтаційних, навчально-пізнавальних, творчо-діяльнісних компетентностей, що досягається через сприймання та інтерпретацію творів народного і професійного музичного мистецтва.

В основу програми покладені грані музики: **змістова лінія «Музика в школі»**, **змістова лінія «Про що розповідає музика»**. Теми програми мають не тільки навчальний, але й музично-естетичний характер і відкривають можливість досягнення цілісності та єдності навчального процесу не лише в межах одного уроку, але й протягом семестру, навчального року. Зміст і послідовність тем визначаються необхідністю розвитку в учнів здатності до співпереживання тих почуттів і станів, що виражає музика; до осягнення художньо-образної суті музичного мистецтва у найпростіших виявах, засвоєння елементів музичної мови, можливості усвідомлення зв'язків музики з життям, набуттям ними практичного досвіду. Уміннями сприймати, аналізувати і виконувати музику учні оволодівають у тісному зв'язку із засвоєнням конкретної теми.

Змістова лінія «Музика в школі» передбачає: формування уявлень про музику та елементарні правила слухання музики, організацію слухової уваги, уміння позитивно реагувати на музичні звуки, корекцію звуковимови, розвиток фонематичного слуху, уваги, пам'яті, мислення на основі знайомства з джерелами музичних звуків, збагачення словникового запасу на основі вивчення назв музичних інструментів, формування організованості, дисциплінованості та зосередженості в процесі слухання музики.

Змістова лінія «Про що розповідає музика» передбачає:

- формування уявлень про музику як мистецтво, про елементарні правила співу та правила слухання, зосередженості в процесі слухання, правильної співочої постави, уваги та уміння зосереджуватися в процесі вивчення деригенських жестів, навички правильного дихання, певних знань, умінь та навичок співу;

- розвиток вміння розрізняти джерела музики, позитивно реагувати на об'єкти слухання та джерела музики.

ФІЗКУЛЬТУРНА ГАЛУЗЬ

Адаптована фізична культура

Здоров'яформуюча та здоров'язберігаюча функції фізичної культури дітей з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня на сучасному етапі розвитку українського суспільства набуває великого значення у зв'язку з зростанням захворюваності, погіршенням фізичного розвитку та фізичної підготованості школярів.

Важливим завданням освітнього процесу є забезпечення здоров'язбереження та здоров'яформування школярів з інтелектуальними порушеннями, як вагомого аспекту оптимізації їх подальшої соціальної

адаптації. Для забезпечення всебічного розвитку дітей шкільного віку з особливими освітніми потребами суттєве значення має здоровий спосіб життя та його складники, особливо - оптимальний режим організованої фізкультурної рухової активності, який сприяє формуванню здоров'я, підвищенню адаптаційного потенціалу учня. У зв'язку з цим набуває актуальності питання оптимізації навчання школярів з інтелектуальними порушеннями, що відповідає умовам запровадження концепції Нової української школи.

Основною метою навчального предмету «Фізична культура» є: формування умінь і навичок здорового способу життя, гармонізація психофізичного розвитку та корекція його порушень, всебічний розвиток особистості, забезпечення оптимальної адаптації школярів до фізичних і соціальних умов довкілля.

Мета реалізується вирішенням наступних взаємопов'язаних **завдань**:

- зміцнення здоров'я, сприяння гармонійному психофізичному розвитку учнів;
- розвиток функціональності та компенсаторних можливостей аналізаторів і міжаналізаторних зв'язків;
- попередження та корекція вад психофізичного розвитку, вторинних порушень;
- формування достатнього рівня практичних умінь і навичок;
- розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості), розвиток відчуття темпу та ритму;
- мовленнєвий розвиток, збагачення та конкретизація активного та пасивного словника;
- формування основ знань про особисту гігієну, здоровий спосіб життя, фізичне вдосконалення, як невід'ємні складові загальної культури людини;
- формування потреби до занять фізичною культурою і спортом, здорового способу життя;
- формування позитивної соціальної поведінки учнів: виховання морально-вольових якостей, комунікативних навичок, культури спілкування; формування адекватної самооцінки тощо.

Специфіка навчального предмету «Фізична культура» початкової ланки освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку зумовлена особливостями психофізичного розвитку дітей, викликаними ураженням центральної нервової системи, різними ступенями порушень інтелектуального розвитку. Процес навчання ускладнюється наявністю, крім основних, інших порушень: порушення опорно-рухового апарату, зниження

зору, порушення мови та мовлення, психоневрологічні порушення тощо. Такі поєднання зумовлюють комплексні, складні порушення психофізичного розвитку учнів.

Потрібно відзначити, що контингент спеціальних шкіл для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку неоднорідний за віком, станом здоров'я, особливостями психофізичного розвитку, наявністю та якістю дошкільної підготовки та здатністю до навчання. Корекційно-розвивальна спрямованість освітнього процесу визначається наявністю індивідуальних психофізичних порушень дітей. Все це зумовлює потребу в здійсненні індивідуального та диференційованого навчання. У процесі проведення корекційно-розвивальної роботи вчитель повинен орієнтуватись на стан здоров'я конкретного учня, беручи до уваги висновки медичних оглядів. При вирішенні завдання корекції порушень психофізичного розвитку дітей даної категорії особливу увагу звертають на розвиток координаційних здібностей, здатності до цілеспрямованих дій, обсягу та стійкості уваги, мисленневих операцій, на мовленнєвий розвиток. Для корекції психоемоційного стану учнів важливим є застосування елементів музикотерапії та кольоротерапії.

Учні, віднесені за станом здоров'я до підготовчої групи, виконують програму основної, за винятком індивідуально протипоказаних вправ. Учні, віднесені за станом здоров'я до спеціальної медичної групи, займаються заспеціальною програмою лікувальної фізичної культури та мають два додаткових заняття. Оцінювання навчальних досягнень цих учнів здійснюється за параметрами «зараховано» чи «не зараховано».

Щодо змістових ліній представленої типової програми, що визначають освітню діяльність учнів 1-го класу, це – **«Рухова діяльність»**, **«Ігрова та змагальна діяльність»**, **«Комунікативна діяльність»**.

Змістова лінія **«Рухова діяльність»** визначає належний рівень оволодіння учнями знаннями, уміннями і навичками на уроках, фізкультурно-оздоровчих заходах у режимі дня та фізкультурно-масових заходах. При цьому особлива увага надається підвищенню мотивації рухової діяльності, формуванню навичок рухової діяльності, розвитку фізичних якостей, профілактиці та корекції порушень розвитку та дозуванню фізичних навантажень молодших школярів.

Змістова лінія **«Ігрова та змагальна діяльність»** передбачає формування у школярів знань, умінь і навичок, необхідних для участі в рухливих іграх різного рівня інтенсивності, естафетах і змаганнях. Особливо важливим є виховання у учнів активності; здатності до оцінювання та контролю власних дій, здатності до оцінювання та контролю дій інших гравців; здатності до співпраці з педагогами та іншими учнями.

Змістова лінія **«Комунікативна діяльність»** передбачає сприяння гармонійному та корекцію комунікативного розвитку, що сприяє подальшій соціальній адаптації учнів. Важливим є розвиток здатності до сприймання зверненого мовлення вчителя та однокласників, знань і навичок способів взаємодії з оточуючими й окремими людьми та подіями в процесі занять; формування навички спілкування з іншими учнями та вчителем; навички узгодження своїх дій з діями товаришів і вчителя; навички контролю своєї поведінки.

3. Очікувані результати навчання здобувачів освіти.

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ГАЛУЗЬ Формування навичок читання та письма

Предметно-орієнтовані компетентності	Орієнтовний зміст навчального матеріалу
Змістова лінія «Взаємодіємо усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації»	
<p>Учень / учениця з допомогою вчителя: <i>реагує</i> на усне мовлення співрозмовника; <i>повторює</i> за вчителем жести, рухи, наслідує міміку; наслідуючи вчителя, намагається <i>промовляти</i> слова (відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку); <i>співвідносить</i> знайомі слова з малюнками; з допомогою вчителя <i>добирає</i> малюнки до названих предметів, дій;</p>	<p>Формування вербальних та невербальних засобів комунікації. Розвиток слухового сприймання та слухової уваги. Розвиток вміння висловлювати свої прохання вербально, або жестово-мімічними засобами. Розвиток словника, вміння використовувати засоби альтернативної комунікації; Формування усвідомленого розуміння запитань, вказівок вчителя. Розрізнення інтонацій, їх наслідування. Ознайомлення зі словами – назвами предметів. Співвідношення предметів та їх дій з опорою на малюнки (хто? Що? – що робить?), на основі голосів та дій тварин, птахів та комах.</p>
Змістова лінія «Навчаємось читати»	
<p>Учень / учениця з допомогою вчителя: <i>зосереджує</i> увагу на змісті тексту, прочитаного педагогом; <i>відповідає</i> на запитання «що це?», «хто це?», «що робить?» щодо змісту предметних і сюжетних малюнків; <i>разом з учителем знаходить</i> предмети за словесним описом, вказівками вчителя;</p>	<p>Слухання прочитаного педагогом тексту, розгляд ілюстрацій. Робота з сюжетними малюнками, схемами, піктограмами.</p>

<p>разом з вчителем <i>підбирає</i> малюнки до названих предметів, ініційованих дій;</p> <p><i>дає відповіді</i> на запитання за змістом прослуханого тексту, використовуючи альтернативні засоби комунікації, малюнки, піктограми;</p> <p>робить спроби <i>читати</i> слова з допомогою вчителя, після відповідної підготовки (звукобуквенного аналізу, роботи зрозрізною азбукою тощо);</p> <p>з допомогою вчителя <i>розпізнає</i> в реченні знайомі найуживаніші слова з двох-трьох букв;</p> <p><i>виявляє позитивне ставлення</i> до книжки.</p>	<p>Робота з малюнками на визначення послідовності подій у тексті.</p> <p>Складання з розрізної азбуки складів, слів із трьох-чотирьох букв.</p> <p>Читання по складах слів.</p> <p>Читання окремих добре знайомих слів цілим словом.</p> <p>Основні правила поводження з книжкою.</p> <p>Формування позитивного ставлення до книжки.</p>
<p>Змістова лінія «Взаємодіємо письмово»</p>	
<p><i>вміє використовувати</i> допомогу вчителя;</p> <p>за зразком <i>пише</i> букви, склади; <i>пише</i> під диктування букви (під контролем учителя)</p>	<p>Написання під диктування букв.</p>
<p>Змістова лінія «Навчаємось сприймати медіа»</p>	
<p>Учень / учениця з допомогою вчителя:</p> <p><i>сприймає</i> прості медіапродукти (світлини, дитячі журнали тощо)</p>	<p>Робота з медіапродукцією.</p>

Життєва компетентність:

Учень/учениця 1 року навчання намагається:

- сприймати та розпізнавати звуки довкілля; мовленнєві звуки;
- слухати та повторювати за вчителем окремі звуки, звукосполучення, прості за структурою слова (відповідно стану мовленнєвого розвитку).

Учень/учениця 2 року навчання намагається:

- сприймати та розпізнавати звуки довкілля; мовленнєві звуки;
- сприймати елементи букви та її цілісний графічний образ;
- сприймати медіапродукти.

Учень/учениця 3 року навчання намагається:

- сприймати та розпізнавати звуки довкілля; мовленнєві звуки;
- слухати та повторювати за вчителем окремі звуки, звукосполучення, прості за структурою слова (відповідно стану мовленнєвого розвитку);
- співвідносити графічний образ букви з її звучанням;
- сприймати елементи букви та її цілісний графічний образ;
- проявляти інтерес, позитивне ставлення до книжки;
- сприймати медіапродукти.

Учень/учениця 4 року навчання намагається:

- сприймати та розпізнавати звуки довкілля; мовленнєві звуки;
- слухати та повторювати за вчителем окремі звуки, звукосполучення, прості за структурою слова (відповідно стану мовленнєвого розвитку);
- співвідносити знайомі слова з малюнками;
- добирати малюнки до названих предметів, дій, ознак;
- проявляти інтерес, позитивне ставлення до книжки;
- сприймати медіапродукти.

МАТЕМАТИЧНА ГАЛУЗЬ
Формування елементарних математичних уявлень

Предметно-орієнтовані компетентності	Орієнтовний зміст навчального матеріалу
Дочислові уявлення та поняття	
<p>Учень / учениця з допомогою вчителя: <i>з допомогою вчителя</i> знаходить предмети означеної величини; вибирає за зразком та словесною інструкцією; <i>за вказівкою вчителя</i> знаходить предмет за кольором; <i>за словесною інструкцією</i> визначає кількість предметів (багато-мало); <i>за допомогою вчителя</i> порівнює предмети за вагою; <i>ознайомлений</i> з часовими поняттями.</p>	<p>Властивості предметів: Поняття про величину (великий – малий, більший – менший, такий же, однакові; довгий – короткий, довший – коротший, такий же, однакової довжини; широкий – вузький, ширший – вужчий, такий же, однакової ширини; товстий – тонкий, товщий – тонший, такий же, однакової товщини; високий – низький, вищий – нижчий, такий же, однакової висоти). Поняття маси (важкий – легкий, важчий – легший, такий же, однакові, рівні за масою). Поняття про кількість (багато – мало, багато – один, більше – менше, стільки ж, порівну). Часові поняття (ранок, день, вечір, ніч; доба; сьогодні, вчора, завтра; рано, пізно, давно, недавно). Порівняння за віком (старший – молодший).</p>
Числа, арифметичні дії з числами. Величини	
<p>Учень/учениця з допомогою вчителя: <i>з допомогою вчителя</i> на конкретному матеріалі додає та віднімає в межах 10; <i>під контролем вчителя</i> читає та записує числа другого десятка; <i>за вказівкою вчителя</i> відкладе ці числа на рахівниці; <i>з допомогою вчителя</i> показує на циферблаті час;</p>	<p>Числа першого десятка та дії з ними (повторення). Утворення чисел другого десятка. Нумерація в межах 20. Десятковий склад. Числовий ряд 1-20. Місце числа в числовому ряді. Числа одноцифрові та двоцифрові. Порівняння чисел. Додавання і віднімання в межах 20 без переходу через десяток.</p>

<p><i>під контролем вчителя на лінійці показує кількість сантиметрів; за словесною інструкцією називає місяці; з допомогою вчителя розв'язує приклади на збільшення та зменшення числа на декілька одиниць.</i></p>	<p>Нуль як компонент дії додавання. Міри вартості. Монети. Міри довжини. Сантиметр. Дециметр. Маса. Одиниця маси – кілограм. Час. Одиниці часу – година, доба, тиждень.</p>
<p>Арифметичні задачі. Робота з даними</p>	
<p>Учень/учениця з допомогою вчителя:</p> <p><i>намагається записувати розв'язування задачі у вигляді приклада.</i></p>	<p>Прості текстові арифметичні задачі збільшення (зменшення) чисел на декілька одиниць. Структурні компоненти задачі: умова, числові дані, запитання, розв'язок та відповідь.</p> <p>Диференціація понять «збільшення на...», «зменшення на...».</p>
<p>Просторові відношення. Геометричні фігури</p>	
<p>Учень/учениця за допомогою вчителя:</p> <p><i>знає та за допомогою вчителя розрізняє геометричні фігури: трикутник, квадрат, прямокутник; намагається креслити відрізки; вміє креслити трикутник, прямокутник, квадрат за даними вершинами; ознайомлений з поняттям кут.</i></p>	<p>Промінь. Відрізок. Прямий кут. Гострий кут. Тупий кут. Креслення. Прямокутник. Квадрат. Трикутник. Порівняння фігур.</p>
<p>Життєва компетентність:</p> <p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> – проявляє інтерес до уроків математики; – намагається самостійно організувати власне робоче місце; – розуміє та користується обчислювальними прийомами; – з допомогою вчителя виконує арифметичні дії додавання та віднімання на предметно-практичній основі в межах 20; – намагається самостійно орієнтуватися на площині та у просторі; – порівнює предмети оточуючої дійсності з геометричними фігурами; 	

- зі значною допомогою вчителя намагається правильно називати та креслити геометричні фігури, їх елементи, розташовує фігури на площині, в просторі, по відношенню один до одного;
- намагається використовувати доступні види комунікації (вербальні та невербальні) для вирішення життєво значущих завдань математичного спрямування;
- з допомогою вчителя проговорює послідовність дій на уроці;
- намагається оцінювати власну діяльність.

Інтегрований курс «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Предметно-орієнтовані компетентності	Орієнтовний зміст навчального матеріалу
Змістова лінія «Людина»	
<p>Учень / учениця з допомогою вчителя: <i>за запитаннями вчителя називає:</i> власне ім'я, імена батьків; <i>за запитаннями вчителя називає/показує:</i> частини тіла людини; правила догляду за ними; <i>за малюнками і запитаннями вчителя показує:</i> як змінюється людина упродовж життя; <i>за запитаннями вчителя розрізняє:</i> живі істоти та неживі об'єкти.</p>	<p>Людина – частина природи і суспільства. Власне ім'я.</p> <p>Ознайомлення з тілом людини та його будовою. Турбота про органи тіла, гігієнічні навички. Розвиток людини протягом життя: дитина, доросла людина, людина похилого віку.</p>
Змістова лінія «Людина в суспільстві»	
<p>Учень / учениця з допомогою вчителя: <i>називає</i> - членів родини; - приміщення, що є у будинку, - меблі; - побутову техніку; - засоби для прибирання;</p>	<p>Твій дім будинок (квартира), двір, садиба. Що є у будинку: приміщення, їх призначення, меблі. Родина, рідня. Склад родини. Прізвище, ім'я, по батькові батьків, дідусів, бабусь. Азбука сімейних стосунків (повага, шана</p>

<p><i>має уявлення про правила співжиття та взаємодії у сім'ї;</i></p> <p><i>має уявлення про елементарні правила ввічливої поведінки (ввічливі слова);</i></p> <p><i>дотримується правил поведінки у громадських місцях; за столом.</i></p> <p><i>за допомогою вчителя намагається повторити свою домашню адресу, назву країни деживе;</i></p> <p><i>має уявлення про національний одяг, його атрибути, національні страви;</i></p> <p><i>має уявлення про національні традиції та звичаї (свята, звичаї, тощо).</i></p>	<p>до дорослих, любов, турбота між членами родини).</p> <p>Ввічливі слова. Правила ввічливості (вітання, побажання, прощання, правила розмови по телефону тощо).</p> <p>Правила поведінки у транспорті, музеї, кінотеатрі, храмі, громадських місцях. Правила поведінки за столом.</p> <p>Наша Батьківщина - Україна. Громадянин України. Символи України. Національний одяг. Національні страви. Національні свята, традиції та звичаї.</p>
---	--

Змістова лінія «Людина і природа»

<p>Учень/учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначає частини доби; - має уявлення про залежність рослин, тварин, погоди від Сонця. - визначає на дотик холодну та гарячу воду; - пояснює/ показує використання води у власних потребах. - за відчуттями визначає рух повітря; - за відчуттями визначає температуру повітря: холодне, гаряче. - розрізняє каміння, пісок, глину; розрізняє дерева, трави, гриби; - на малюнку визначає корінь, стовбур, гілки, листя дерева; - показує/розрізняє листяні і 	<p>Частини доби, їх послідовність. Вчора, сьогодні, завтра. Тиждень: назви, послідовність днів тижня. Робочі та вихідні дні. Рух Землі навколо Сонця. Залежність змін у живій та неживій природі від діяльності Сонця. Пори року. Вода. Властивості води. Кругообіг води у природі. Стани води. Значення води для життя рослин, тварин, людини. Використання води людиною. Охорона водних ресурсів. Повітря. Температура повітря. Термометр. Рух повітря - вітер. Значення повітря для життя рослин, тварин, людини.</p>
--	--

<p>хвойні дерева; - за малюнком показує вивчених свійських тварин; птахів, комах, риб; - має уявлення про безпечне поводження з тваринами</p>	<p>Пісок, каміння, глина. Ґрунти. Жива природа. Рослини, Деревя, кущі, трави. Різноманітність рослин: дикорослі і культурні. Органи рослин: корінь, стебло, листя, квітки, плід. Розвиток рослини. Проростання насіння. Умови життя рослин. Тварини: свійські, дикі. Зовнішній вигляд. Спосіб життя, добування їжі. Потомство. Охорона диких звірів. Птахи дикі, свійські. Зовнішній вигляд. Спосіб життя. Зимуючі і перелітні птахи. Риби. Зовнішня будова, живлення дихання. Використання й охорона риб. Комахи. Зовнішній вигляд. Спосіб існування. Охорона тваринного світу.</p>
<p>Життєва компетентність: Учень/учениця - усвідомлює можливості власних органів відчуття, рук та ніг; дотримується правил гігієни; дотримується безпечної поведінки вдома, в школі, на вулиці, у громадських місцях; - дотримується встановлених правил поведінки у родині, колективі, суспільстві; - дотримується елементарних правил поведінки у природі.</p>	

ТЕХНОЛОГІЧНА ГАЛУЗЬ
Предметно-практичне навчання

Предметно-орієнтовані компетентності	Орієнтовний зміст навчального матеріалу
Змістова лінія «Світ технологій»	
<p>Учень / учениця з допомогою вчителя: <i>має елементарні уявлення про</i></p>	<p>Робота з глиною та пластиліном (солоним тістом)</p>

<p>властивості пластиліну (глини, солоного тіста);</p> <p><i>має елементарне уявлення про види ліплення;</i></p> <p><i>показує вироби, зроблені із глини та пластиліну, солоного тіста за запитаннями вчителя;</i></p> <p><i>розрізняє засоби праці;</i></p> <p><i>має елементарні уявлення про послідовність дій при закріпленні деталей з пластиліну на картоні, підставці;</i></p> <p><i>з допомогою педагогавиконує за наслідуванням трудові операції з розминання пластиліну, розкачування, скачування, сплющування, примазування, зліплення частин.</i></p>	<p><i>Техніко-технологічні відомості</i></p> <p>Властивості пластиліну: пластилін – твердий, м’який. Тісто м’яке.</p> <p>Кольори пластиліну.</p> <p>Властивості глини: глина – тверда, м’яка.</p> <p>Підготовка пластиліну – розминання.</p> <p>Види ліплення: площинне (наліплювання на картон) та об’ємне.</p> <p>Розташування деталей з глини чи пластиліну на підставці з цупкого паперу.</p> <p>Закріплення деталей на підставці та його послідовність.</p> <p>Засоби праці, їх призначення та правила користування: стека, підкладна дошка.</p> <p><i>Трудові операції</i></p> <p>Поділ цілого шматка пластиліну (глини, солоного тіста) на частини.</p> <p>Розминання, відщипування, розкочування пластиліну долонями на підкладній дошці та між долонями.</p> <p>Скочування, сплющування між долонями. Вдавлювання поверхні.</p> <p>Примазування. Витягування між долонями. Зліплювання кінців паличок. Згинання країв.</p> <p>З’єднання частин (щільно притискувати одну частину до другої).</p>
<p>Об’єкти виготовлення. <i>Предмети з розкачаних паличок (букви і цифри). Картинки-мозаїки з маленьких кульок. Предмети круглої, овальної форми, неваляшка, жабка, бджілка, зайчик, кошеня, ведмедик, білочка, рибка, їжачок, качечка, сніговик тощо.</i></p>	
<p>Учень / учениця:</p> <p><i>розпізнає природні матеріали;</i></p>	<p>Робота з природними матеріалами</p> <p><i>Техніко-технологічні відомості</i></p>

<p><i>виконує</i> трудові операції під керівництвом учителя: з'єднує природні матеріали пластиліном.</p>	<p>Природні матеріали: листя, квіти, насіння, плоди дерев – каштани, горіхи, жолуді, шишки, шкаралупа волоського горіха, ракушки, – в залежності від місцевих природних умов. Властивості природних матеріалів. Способи з'єднання деталей, частин. Способи прикріплення засушеного природного матеріалу (листя та квітів) до паперу. Засоби праці та правила користування (клей, пензлик). Правила безпечної праці та санітарно-гігієнічні вимоги. Трудові операції Збирання природного матеріалу. Прикріплення засушеного листя, насіння, квітів до паперу за допомогою пластиліну. Наклеювання на папір засушеного листя, насіння та квітів. З'єднання природних матеріалів пластиліном способом примазування, вдавлювання природних матеріалів у пластилін.</p>
<p>Об'єкти виготовлення. <i>Композиції (орнаменти) з листя, насіння. Грибочки, пташки, звірі. Човник, черепаха, їжак, дикобраз, бабка, дерева, квіти та ін.</i></p>	
<p>Учень / учениця:</p> <p><i>має елементарні уявлення про види та властивості паперу;</i></p> <p><i>розрізняє</i> геометричні фігури з допомогою вчителя;</p> <p><i>наклеює</i> елементи аплікації (під контролем з допомогою).</p>	<p>Робота з папером Техніко-технологічні відомості Види паперу за призначенням: газетний, для писання, малювання. Властивості паперу: мнеться, згинається, розривається, ріжеться, всмоктує вологу. Засоби праці та приладдя для роботи з папером, їх призначення та правила користування: ножиці, шаблон, олівець, пензлик, клей. Аплікація, деталі аплікації.</p>

	<p>Використання шаблону. Наклеювання деталей аплікації на аркуш паперу. Складання аплікації з різних геометричних форм, підготовлених вчителем. Трудові операції Згинання паперу навпіл. Розривання паперу по згину. Нанесення клею пензликом на папір. Наклеювання деталей аплікації на аркуш паперу.</p>
<p>Орієнтовні об'єкти виготовлення. <i>Іграшки з паперу: будинок, човник, літачок. Геометричні фігури із смужок кольорового паперу (квадрати, трикутники, прямокутники). Аплікації із деталей геометричних фігур (будинок, ялинка, сова, квітка, рибка тощо). Аплікація з готових деталей геометричних форм (повітряні кульки, лялька, сніговик тощо). Аплікація з вирізаних учнями за шаблоном деталей (човник, пірамідка, собачка). Геометричний орнамент у квадраті (з готових деталей).</i></p>	
<p>учень / учениця: <i>має уявлення про використання ниток у побуті (для шиття, вишивання, в'язання), знає властивості – колір, товщина, довжина.</i></p> <p><i>визначає кольори ниток з допомогою.</i></p>	<p>Робота з текстильними матеріалами (нитками) Техніко-технологічні відомості Види та призначення ниток у побуті: для шиття, вишивання, в'язання. Властивості ниток: товщина (товсті, тонкі, міцні, легко рвуться), довжина (довга нитка, коротка), можна розірвати, відрізати ножицями, скрутити, сплести, зв'язати, наклеїти; нитки мають колір. Організація робочого місця. Трудові операції Намотування ниток у моталки та клубки; відмірювання та відрізання тонких ниток. Відкриття та закриття застібок різного виду на тренажерах. Відривання та відрізування нитки заданої довжини.</p>
<p>Орієнтовні об'єкти виготовлення. Намотані у моталки та клубки нитки.</p>	

Змістова лінія «Світ ремесел та декоративно-ужиткове мистецтва»	
<p>Учень / учениця: <i>виготовляє</i> виріб спільно з дорослим, застосовуючи елементи традиційних та сучасних ремесел (використання різних технік для виготовлення та оздоблення виробів.</p>	<p>Ознайомлення з традиційними та сучасними ремеслами. Ознайомлення з виробами, виготовленими народними майстрами (відео-фрагменти, мультимедійні презентації, наочні вироби, спостереження під час екскурсії до музеїв з декоративно-ужиткового мистецтва). Створення та оздоблення виробу, застосовуючи технології традиційних ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва.</p>
<p>Орієнтовні об'єкти праці: <i>вироби з ниток, тканини, (лялька-мотанка)з природних матеріалів, комбіновані вироби тощо.</i></p>	
Змістова лінія «Основи конструювання»	
<p>Учень / учениця: <i>називає (показує)</i> основні деталі різних конструкторів за запитаннями вчителя; <i>дотримується</i> послідовності роботи за допомогою вчителя;</p>	<p>Техніко-технологічні відомості: Правила організації робочого місця при роботі з конструктором. Види конструкторів (набір будівельних кубиків, великий конструктор типу „Лего”, мозаїки, великі пазли). Деталі конструктора. Правила роботи з різними видами конструкторів. Трудові операції: Дидактичні ігри. Складання мозаїки, пазлів, кубиків, деталей конструктора. Виконання конструкції за зразком.</p>
<p>Орієнтовні об'єкти праці: різні види мозаїчних малюнків. Об'єкти з будівельного матеріалу.</p>	
Змістова лінія «Основи побуту»	
<p>Учень / учениця:</p>	<p>Організація робочого місця. Упорядкування особистих речей</p>

<p>виконує найпростіші дії щодо самостійності у побуті (упорядкування особистих речей).</p>	<p>(шкільного приладдя). Складання шкільного приладдя та приготування до уроку трудового навчання. Прибирання робочого місця після уроку. Ознайомлення з санітарно-гігієнічними нормами (миття рук після виконання виробу, витирання рушником).</p>
<p>Життєва компетентність: Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має елементарні уявлення про організацію робочого місця; - має елементарні уявлення про застосування ручних технік обробки матеріалів (паперу, глини, пластиліну, солоного тіста, природного матеріалу, ниток); - здійснює із допомогою та контролем вчителя елементарні технологічні операції у процесі власної предметно-практичної діяльності; - використовує під контролем вчителя техніко-технологічні навички у спільному процесі виготовлення виробів з різних матеріалів; - сприймає звернене мовлення, - розуміє інструкції у процесі предметно-практичної діяльності; - має елементарні уявлення про важливість самообслуговування (дотримання санітарно-гігієнічних правил та норм). 	

МИСТЕЦЬКА ГАЛУЗЬ
Розвиток художньо-естетичних навичок

Предметно-орієнтовані компетентності	Орієнтовний зміст навчального матеріалу
Змістова лінія «Художньо-творча діяльність»	
<p>Учень/учениця: <i>намагається відтворювати прості ритмічні послідовності;</i> <i>за допомогою вчителя добирає інструмент (трикутник, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для передачі відповідного образу;</i> <i>намагається грати з допомогою елементарні композиції (трикутник, бубни, барабан, сопілка (за умови</i></p>	<p>Відтворення рухами характеру, темпу, ритму музики. Інценізація пісень, створення театралізованих образів. Гра на музичних інструментах (трикутник, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо): створення елементарного ритмічного супроводу до пісні, ритмічних послідовностей тощо.</p>

<p>дотримання гігієни користування), ксилофон тощо);</p> <p><i>під контролем вчителя користується фарбами</i> (акварель, гуаш), олівцями (кольоровими, восковими), пластиліном, фломастерами, палітрою, пензлями;</p> <p><i>з допомогою вчителя працює</i> (конструює) з папером, з природнім матеріалом;</p> <p><i>має уявлення про</i> правила поведінки в театрі;</p> <p><i>рухається</i> в ритмі і темпі музики, <i>узгоджує</i> свої рухи з музичним супроводом (співом);</p> <p><i>орієнтується</i> у просторі;</p> <p><i>використовує</i> засоби пантоміми (жести) під керівництвом педагога.</p>	<p>Організація робочого місця. Створення зображень графічними матеріалами, фарбами.</p> <p>Конструювання з паперу. Робота з природними матеріалами.</p> <p>Інсценізація (виконання нескладних ролей), етюди-наслідування.</p> <p>Відтворення елементарних танцювальних елементів.</p> <p>Інсценізація засобами пантоміми (міміка, жести).</p>
<p>Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва»</p>	
<p>Учень/учениця з допомогою вчителя:</p> <p>в межах можливостей та з допомогою <i>добирає</i> із запропонованих слів (малюнків, піктограм) співзвучні (відповідні) особистим емоціям;</p>	<p>Добір із запропонованих слів-характеристик (малюнків, піктограм), що співзвучні (відповідають) особистим емоціям та враженням.</p>
<p>Змістова лінія «Комунікація через мистецтво»</p>	
<p>Учень/учениця:</p> <p>в межах можливостей та з допомогою <i>бере участь</i> у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо).</p>	<p>Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій тощо).</p> <p>Проведення шкільних мистецьких заходів (концертів, виставок, інсценізацій тощо).</p>
<p>Змістова лінія «Художньо-творча діяльність»</p>	

<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • намагається за допомогою вчителя <i>проводити</i> від руки лінії різного виду і типу, довільно регулює силу натискування, темп прямування (його уповільнення і прискорення), припинення прямування в потрібній точці; • намагається за допомогою вчителя <i>підбирати</i> кольори залежно від змісту зображення; • за допомогою вчителя <i>орієнтується</i> на площині аркуша паперу; • намагається за допомогою вчителя <i>зображувати</i> предмети різноманітної (квадратної, прямокутної, круглої, трикутної) форми за допомогою ліній графічними матеріалами. 	<p>Організація робочого місця. Створення зображень графічними матеріалами, фарбами. Дотримання охайності та правил техніки безпеки. Використання образотворчої діяльності для поліпшення психоемоційного стану.</p>
<p>Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва»</p>	
<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • робить спроби <i>сприймати і розрізняти</i> за допомогою вчителя основні геометричні фігури і тіла, види і типи ліній, предмети за формою, розміром, забарвленням; • під контролем вчителя <i>розпізнає</i> кольори: червоний, жовтий, зелений, синій, коричневий, жовтогарячий, фіолетовий, чорний, білий; • повторює за вчителем візуальні образи; • емоційно, словесно, рухами <i>реагує</i> на красу в докільці (за допомогою вчителя); • розуміє та реагує на мультфільми, музичні відео. 	<p>Порівняння геометричних фігур і тіл, видів і типів ліній, предметів за формою, розміром, забарвленням</p> <p>Сприймання творів образотворчого мистецтва. Знайомство з деякими видами кіномистецтва. Використання творів образотворчого мистецтва для отримання задоволення.</p>
<p>Змістова лінія «Комунікація через мистецтво»</p>	
<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • намагається за допомогою вчителя <i>презентувати</i> (у межах можливостей) результати власної 	<p>Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних</p>

<p>творчості, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо);</p> <ul style="list-style-type: none"> • частково бере участь у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких виставках, в обговореннях власних вражень від творів образотворчого мистецтва, зокрема, змісту анімаційних фільмів тощо. 	<p>художніх композицій тощо).</p> <p>Проведення шкільних мистецьких виставок.</p>
<p>Життєва компетентність Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - робить спроби <i>сприймати і розрізняти</i> за допомогою вчителя основні геометричні фігури і тіла (коло, овал, квадрат, прямокутник, трикутник, куля, куб), види і типи ліній (вертикальна, горизонтальна, пряма, похила, хвиляста, довга, коротка тощо), назви кольорів (червоний, жовтий, зелений, синій, коричневий, жовтогарячий, фіолетовий, чорний, білий), правила організації робочого місця; - <i>має елементарні уявлення</i> про правила користування основними художніми та матеріально-технічними засобами; - <i>користується</i> трафаретами, шаблонами, опорними точками під час малювання; - разом з вчителем <i>орієнтується</i> на площині аркуша паперу, визначає зображення стосовно аркуша паперу; - під контролем вчителя <i>дотримується</i> певної послідовності під час малювання простих предметів і об'єктів, орнаментів з рослинних та геометричних форм тощо; - за допомогою вчителя <i>намагається організувати</i> своє робоче місце та прибирати його після уроку; - <i>емоційно адекватно відгукується</i> на прояви прекрасного в оточуючій дійсності, предметному світі, творах образотворчого мистецтва; - <i>виявляє інтерес</i> до образотворчої діяльності. 	

Музичне мистецтво

Предметно-орієнтовані компетентності	Орієнтовний зміст навчального матеріалу
Змістова лінія «Музика в школі»	
<p>Учень/учениця: <i>знайомий</i> із музичною зоною класу <i>за підказкою вчителя показує</i> музичні об'єкти, що розташовані у</p>	<p>Знайомство із музичною зоною класу. Способи орієнтування у навчальному просторі.</p>

<p>класі.</p> <p><i>має уявлення про основні джерела музики (без засвоєння термінології);</i></p> <p>під контролем вчителя <i>слухає</i> музичні звуки;</p> <p>за підказкою вчителя <i>емоційно реагує</i> на звуки живої природи та знайому мелодію;</p> <p>за підказкою вчителя визначає голос, повертаючись у бік того, хто говорить;</p> <p>під контролем учителя емоційно реагує на звуки глоссу; <i>має уявлення без засвоєння термінології про дитячі шумові та музичні інструменти на вибір вчителя;</i></p> <p>за допомогою вчителя <i>показує</i> інструмент на ілюстрації, фото;</p> <p>під контролем вчителя <i>слухає</i> звучання інструменту;</p> <p><i>емоційно реагує</i> на звуки музики;</p> <p><i>має уявлення про правила слухання музики без засвоєння термінології;</i></p> <p><i>під контролем вчителя слухає</i> музичні композиції;</p> <p>за нагадуванням вчителя намагається <i>дотримуватися правил</i> слухання музики</p>	<p>Джерела музичних звуків (музичні інструменти та технічні засоби).</p> <p>Звуки живої природи.</p> <p>Звук голосу.</p> <p>Дитячі шумові (металофон, брязкальця, бубон, барабан, дзвіночки тощо) та музичні інструменти (фортепіано, баян, сопілка тощо).</p> <p>Українські народні інструменти: бандура, сопілка, бубон, особливості їх звучання.</p> <p>Правила слухання музики. Елементарні правила слухання музики. Емоційне реагування на музичні звуки (радість, смуток, співпереживання, страх)</p>
Змістова лінія «Про що розповідає музика»	
<p>Учень/учениця: під контролем вчителя <i>намагається</i></p>	<p>Навички правильного дихання.</p>

<p><i>співати;</i></p> <p>під контролем учителя <i>слухає</i> музичні звуки;</p> <p>під контролем учителя <i>слухає</i> звучання музичних інструментів;</p> <p>під контролем вчителя <i>слухає та визначає</i> звуки голосу (вчителя, учнів, інших);</p> <p><i>має уявлення</i> про українські народні пісні (без засвоєння термінології);</p> <p>під контролем учителя <i>слухає</i> народну пісню;</p> <p><i>має уявлення</i> про українські народні танці (без засвоєння термінології);</p> <p><i>ознайомлений</i> з особливостями темпоритмічної діяльності;</p> <p><i>емоційно реагує</i> на знайомі українські народні танці;</p> <p>за допомогою вчителя намагається <i>створювати</i> простий ритмічний супровід плесканням, вистукуванням, тупотінням.</p>	<p>Диригентські жести (увага, вступ, закінчення).</p> <p>Слухова увага та зосередженість в процесі слухання музичних звуків.</p> <p>Позитивні емоції (радість, задоволення) в процесі слухового сприймання музичних звуків.</p> <p>Українська народна пісня («Ой, є в лісі калина»,). Колискові, щедрівки.</p> <p>Український народний танець (гопак, козачок, полька). Ритмічність народного танцю «Коломийки», «Ритмічна полька»...</p>
<p>Орієнтовний матеріал для сприймання: Українські народні пісні «Ой є в лісі калина», «Ходить гарбуз по городу»; «Щедрик-ведрик», «Зайчику, зайчику», Я.Степовий; «Котику сіренький»; «Мак» (обр. Я.Степовий), «Осінь ходить по лісах», О.Тилічєєва; «Що у осені в кошику?», О.Тилічєєва; «На місточку», А.Філіпенко, Г.Бойко; «Гарний танець гопачок», А.Філіпенко; українські народні танці, «Козачок»; «Гопак»; В.Моцарт, № 10, Gavotte; Й.Бах, Оркестрова сюїта № 3, Арія; М. Мусоргський «Картинки з виставки», «Хатина Баби-Яги»; П. Чайковський Балет «Лускунчик», «Танок Феї Драже», «Танок</p>	

маленьких лебедів», «Марш дерев'яних солдатиків», «Баба-Яга» «Танок квітів»;

І.Штраус, «Полька», «Персидський марш»;

Л.В. Бетховен «До Елізи»

Орієнтовний матеріал для виконання:

Українські народні пісні, «Налетіли журавлі»; «Щедрик-ведрик»,

«Як діждали літа»;

«Зозуля», Я.Степовий;

«Збирай урожай», А.Філіпенко, Т.Волгіна;

«По малину в сад підемо», А.Філіпенко, Т.Волгіна;

«Про ведмедика», А.Філіпенко, Т.Волгіна;

«Новорічна», А.Філіпенко, Г.Бойко;

«Зимонька-снігуронька», Я.Степовий,

«На місточку» А.Філіпенко, Г.Бойко;

«Киця», В.Вітліна, Н.Найдьонова;

«Калачі», А.Філіпенко, Г.Демченко.

Українські народні пісні, «Налетіли журавлі»; «Щедрик-ведрик»,

«Як діждали літа»;

«Зозуля», Я.Степовий;

Орієнтовний матеріал для музикування та виконання в русі:

Українські народні пісні, «Іди, іди дощику»; «Я коза ярая»;

«Ладки-ладки», В.Верховинець;

«Дрібушечки», Я.Степовий;

«Гроза», С.Бублей;

«Гоп, гоп, ту-ту-ту», «Сорока-ворона»,

«Вийди, вийди, сонечко»;

«Дрібушечки», Я.Степовий.

Вчитель може додавати або самостійно добирати інші музичні твори для сприймання, виконання та музикування з урахуванням сучасних напрацювань та особливостей інтелектуального розвитку учнів.

Життєва компетентність:

Учень /учениця:

- має елементарні уявлення про уроки музики та правила поведінки на уроках;
- має уявлення про елементарні правила слухання музики;
- позитивно реагує на музичні звуки;
- під керівництвом вчителя сприймає, слухає, ідентифікує та розрізняє звуки музики і живої природи;
- за підтримки дорослого може зосереджуватися в процесі слухання;
- за підказкою вчителя намагається контролювати власні емоції;
- намагається бути уважним в процесі відтворення ритмічних малюнків;
- емоційно реагує у процесі виконання пісні;

- *демонструє* доступні комунікативні способи спілкування.

ФІЗКУЛЬТУРНА ГАЛУЗЬ
Адаптована фізична культура

Предметно-орієнтовані компетентності	Орієнтовний зміст навчального матеріалу
Рухова діяльність	
<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none">- <i>має</i> елементарне уявлення про правила поведінки та гігієни учнів під час проведення уроків фізичної культури; правила безпеки при виконанні фізичних вправ; підготовку до уроку; вимоги до спортивної форми та взуття (за допомогою вчителя).- <i>сприймає</i> звернене мовлення вчителя (за допомогою вчителя).- <i>здійснює</i> носове дихання (за допомогою вчителя);- <i>виконує</i> вправи з дозованим опором (надуває іграшки тощо) (за допомогою чи наслідуючи вчителя);- <i>має</i> елементарне уявлення про основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи (за допомогою вчителя);- <i>виконує</i> нахили тулуба (вперед, назад) (за допомогою вчителя);- <i>виконує</i> нахили голови (вперед, назад) (за допомогою вчителя);- <i>здійснює</i> симетричні махи руками (вгору, вниз, в сторони) (за допомогою вчителя);- <i>виконує</i> струси рук (за допомогою вчителя);- <i>дотримується</i> рекомендацій учителя при виконанні вправи (за допомогою вчителя).- <i>має</i> елементарне уявлення про основні частини тіла, задіяні при	<p>Правила поведінки та гігієни учнів під час проведення уроків фізичної культури. Правила безпеки при виконанні фізичних вправ.</p> <p>Підготовка до уроку фізичної культури.</p> <p>Вимоги до спортивного одягу та взуття.</p> <p>Дихальні вправи.</p> <p>Вправи на розтягування.</p>

<p>виконанні вправи (за допомогою вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>використовує</i> засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); - <i>виконує</i> котіння великого м'яча (за допомогою вчителя); - <i>виконує</i> передачу предмета (наприклад, кеглі, прапорця) з руки в руку (без обмеження зорового сприйняття) (за допомогою вчителя). - <i>сприймає</i> та <i>виконує</i> команди вчителя (за допомогою вчителя); - <i>ознайомлений</i> з тематичними піктограмами (за допомогою вчителя); - <i>намагається</i> узгоджувати дихання з фазами рухів (за допомогою вчителя); - <i>сприймає</i> та <i>виконує</i> команди вчителя (за допомогою вчителя); - <i>здійснює</i> шиккування в шеренгу та в колону по одному (за допомогою чи за показом учителя); - <i>намагається</i> узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя). - <i>намагається</i> узгоджувати дихання з фазами рухів (за допомогою вчителя); - <i>виконує</i> ходьбу, біг з предметами (різнокольоровими іграшками, м'ячами, гімнастичними стрічками тощо) та без них під музично-ритмічний супровід з яскраво вираженим ритмічним малюнком (за допомогою чи разом з учителем). - <i>має</i> елементарне уявлення про тематичні піктограми (за допомогою вчителя); 	<p>Вправи на розслаблення.</p> <p>Вправи для розвитку координаційних здібностей</p> <p>Стройові вправи</p> <p>Ритмопластичні вправи.</p>
---	--

<ul style="list-style-type: none"> - <i>намагається</i> узгоджувати дихання з фазами рухів (за допомогою вчителя); - <i>вміє</i> передавати предмет з руки в руку, слідкуючи за його рухом (за допомогою учителя); - <i>виконує</i> ходьбу та біг з предметами в руках (за допомогою учителя); - <i>виконує</i> котіння великого м'яча (в парах) (за допомогою вчителя). - <i>використовує</i> засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); - <i>виконує</i> стискання пальців в кулак і їх розтискання (одночасно, послідовно) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); - <i>виконує</i> кругові рухи кистями (за допомогою чи наслідуючи вчителя); - <i>виконує</i> розминання пальців рук і їх кінчиків (за допомогою чи наслідуючи вчителя). - <i>сприймає</i> використані наочні посібники (кіно -, відеозапис, фотографії, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя); - <i>ознайомлений</i> з тематичними піктограмами (за допомогою вчителя); - <i>має</i> елементарне уявлення про основні просторові характеристики виконаної рухової дії (за допомогою вчителя); - <i>має</i> елементарне уявлення про зображення знайомих тварин і предметів (за допомогою вчителя); - <i>використовує</i> здобуті рухові навички (ходьбу, біг, стрибки, 	<p>Вправи з використанням гімнастичних предметів і приладів</p> <p>Кистьова та пальчикова гімнастика</p> <p>Імітаційні вправи</p>
--	---

повзання тощо) для виконання заданої імітації (наприклад, м'яча, поїзда, хом'ячка, горобчика) (за допомогою учителя).

- має елементарне уявлення про основні фізкультурно-спортивні приміщення; правила підготовки до уроку та техніки безпеки під час занять легкою атлетикою (за допомогою вчителя);

- дотримується правил підготовки до уроку та техніки безпеки під час занять легкою атлетикою (за допомогою чи за вказівкою вчителя);

- використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя);

- виконує ходьбу підлогою в одному напрямку, в шерензі, в колоні; імітаційну ходьбу (за допомогою чи наслідуючи вчителя);

- виконує біг повільний, швидкий, у чергуванні з ходьбою (за допомогою чи наслідуючи вчителя);

- виконує стрибки на місці на двох ногах; на двох ногах з переміщенням (вперед, назад, праворуч, ліворуч) (за допомогою вчителя);

- виконує метання великого м'яча в горизонтальну ціль (обома руками) (за допомогою вчителя);

- виконує підлізання під предмет (h=40 см) (за допомогою чи наслідуючи вчителя);

- виконує повзання по гімнастичному мату (довільне) (за допомогою чи наслідуючи вчителя).

- має елементарне уявлення про правила поведінки та гігієни при

Спортивно-прикладні вправи.

Рухливі ігри

<p>проведенні рухливих ігор; правила безпеки при виконанні рухових дій; зміст розучених ігор (за допомогою вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>використовує</i> засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); - <i>вміє</i> грати в 1-2 рухливі гри (за допомогою учителя); - <i>намагається</i> співпрацювати в парі та групі (за допомогою вчителя). 	
<p>Ігрова та змагальна діяльність</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - <i>має</i> елементарне уявлення про правила поведінки та гігієни при проведенні рухливих ігор, естафет, змагань; правила безпеки при виконанні рухових дій (за допомогою вчителя); - <i>дотримується</i> правил поведінки, гігієни та техніки безпеки на заняттях (за допомогою вчителя); - <i>використовує</i> засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); - <i>бере участь</i> у рухливих іграх, естафетах різного рівня тренувального навантаження (підібраних в залежності від індивідуальних психофізіологічних особливостей; під медико-педагогічним контролем) (за допомогою вчителя); - <i>бере участь</i> у фестивалі народних розваг і ігор, фізкультурних святах, Днях здоров'я та фізичної культури тощо (за 	<p>Рухливі ігри, естафети, змагання. Українські народні ігри.</p>

<p>допомогою вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>емоційно</i> реагує на процес і результат в процесі ігрової та змагальної діяльності (за допомогою вчителя); - <i>намагається</i> узгоджувати свої дії з діями інших гравців (за допомогою вчителя). 	
Комунікативна діяльність	
<ul style="list-style-type: none"> - <i>має елементарне уявлення</i> про способи взаємодії з оточуючими й окремими людьми та подіями (за допомогою вчителя); - <i>сприймає</i> звернене мовлення вчителя та однокласників (за допомогою вчителя); - <i>використовує</i> засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); - <i>намагається</i> узгоджувати свої дії з діями інших гравців (за допомогою вчителя). 	<p>Уроки фізичної культури, фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня, фізкультурно-масові заходи</p>
Життєва компетентність	
<ul style="list-style-type: none"> - <i>має елементарне уявлення</i> про правила поведінки та гігієни учнів під час проведення уроків фізичної культури; правила безпеки при виконанні фізичних вправ; підготовку до уроку; вимоги до спортивної форми та взуття (за допомогою вчителя); - <i>має елементарне уявлення</i> про основні фізкультурно-спортивні приміщення (за допомогою вчителя); - <i>має елементарне уявлення</i> про основні частини тіла, задіяні при виконанні фізичної вправи (за допомогою вчителя); - <i>має елементарне уявлення</i> про основні просторові характеристики виконаної рухової дії (за допомогою вчителя); - <i>дотримується</i> правил підготовки до уроку та техніки безпеки під час виконання фізичних вправ (за допомогою вчителя). - <i>сприймає</i> наочні посібники, використані на уроці (кіно - та відеозапис, фотографії, плакати, піктограми, таблички тощо) (за допомогою вчителя); - <i>сприймає</i> звернене мовлення вчителя (за допомогою вчителя); - <i>орієнтується</i> у спортивному залі та роздягальні, на спортивному майданчику (за допомогою вчителя); 	

- виконує команди та рекомендації учителя (за допомогою вчителя);
- використовує засвоєний словник у межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя);
- виконує команди та рекомендації учителя (за допомогою вчителя);
- виконує задані вчителем фізичні вправи (за допомогою вчителя);
- намагається узгоджувати дихання з фазами рухів (за допомогою вчителя);
- намагається узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя).

4. Корекційно-розвиткова робота для дітей з інтелектуальними порушеннями.

Мета: формування навичок життєдіяльності в соціальному середовищі. Значна увага в побудові корекційно-розвиткової роботи приділяється формуванню адекватної поведінки та умінню діяти в різних життєвих ситуаціях.

Основними завданнями корекційно-розвиткової роботи є:

- соціальна адаптація дітей;
- корекція порушень розвитку;
- загальний фізичний розвиток у відповідності з їх можливостями, формування вмій диференціювати рухи відповідно до ступеня мускульних навантажень, темпу рухів, підпорядкування рухів музиці.

Основні напрями корекційно-розвиткової роботи: **психомоторний та сенсорний розвиток, логопедичні заняття, альтернативна комунікація та ритміка**. Крім того кожен предмет та інтегрований курсосвітньої програми мають корекційну спрямованість та корекційно-розвиткові завдання.

Корекційно-розвиткова робота проводиться на основі програм, рекомендованих Міністерством освіти і науки України:

- 1) Програма з корекційно-розвиткової роботи «Розвиток мовлення» для 1-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти (авт. Хайдарова О.С., Блеч Г.О.)

2) Програма з корекційно-розвиткової роботи «Розвиток мовлення з використанням методики ТАН-Соденберг» для 2-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти (авт. Заремба В.В., Ліщук Н.І., Морозова Н.В., Блеч Г.О.)

3) Програма з корекційно-розвиткової роботи «Театральна логоритміка» для 1-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти (авт. Папета А.В., Бобренко І.В., Демянович М.З., Компанієнко О.М., Гладієнко І.В.)

4) Програма з корекційно-розвиткової роботи «Розвиток психомоторики та сенсорних процесів» для 1-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти (авт. Жук Т.Я., Трикоз С.В.)

5) Програма з корекційно-розвиткової роботи «Азбука творчості» для 1-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти (авт. Чеботарьова О.В., Брусенська І.М.)

6) Програма з корекційно-розвиткової роботи «Соціально-побутове орієнтування» для 1-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти (авт. Ярмола Н.А.)

7) Програма «Розвиток слухо-зоро-тактильного сприймання мовлення та формування вимови у глухих дітей» (підготовчий, 1-5 класи) (авт. Федоренко О.Ф., Ломакіна О.М., Васильєва В.В., Юхимович Л.Ф., Аркуша Ю.М.)

8) Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів «Ритміка для глухих дітей (підготовчий, 1-4 класи)» (авт. Вовченко О.А.)

9) Програма з корекційно-розвиткової роботи «Лікувальна фізична культура» для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для глухих дітей (авт. Форостян О.І., Шеремет Б.Г., Лещій Н.П., Малій В.М.)

10) Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей та

дітей зі зниженим зором «Корекція розвитку» (авт. Гудим І.М., Костенко Т.М., Довгопола К.С.)

11) Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей та дітей зі зниженим зором «Розвиток мовлення» (авт. Скринникова С.М., Соляник Л.Д.)

12) Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей та дітей зі зниженим зором «Соціально-побутове орієнтування» (авт. Легкий О.М.)

6. Форми організації освітнього процесу.

Враховуючи особливості психічного та фізичного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями помірного та важкого ступеню, а саме низький рівень навичок, що складають зовнішню сторону навчання, до освітнього процесу активно залучаються батьки (або інші особи, які здійснюють основні функції з виховання дитини). Участь батьків (законних представників) на всіх етапах роботи з дитиною є обов'язковою.

Комплектування класів відбувається відповідно до Положення про спеціальну школу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. №221. Класи комплектуються дітьми, з урахуванням актуального рівня знань та особливих потреб учнів. В одному класі можуть навчатися учні різного віку за умови узгодженості навчальних та корекційно-розвиткових завдань учнів класу. Враховуючи обсяг необхідної психолого-педагогічної допомоги та психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу дітей з інтелектуальними порушеннями помірного та важкого ступеню, наповнюваність класів становить 4 особи. Діти із розладами спектру аутизму та поведінковими порушеннями виділяються в окремий клас.

Мовою освітнього процесу в СПШ є державна мова. Особам з порушеннями слуху забезпечується право на отримання освітніх та

корекційно-розвиткових послуг жестовою мовою. Особам з інтелектуальними порушеннями тяжкого та помірного ступеню забезпечується право на отримання освітніх послуг мовою родини (за заявою батьків).

Зміст навчання добирається у відповідності до пізнавальних можливостей учнів з урахуванням індивідуальних особливих потреб кожного здобувача освіти.

На корекційні (індивідуальні та групові) заняття за розкладом відводяться години, як в першу, так і в другу половину дня. Дітям зі зниженою працездатністю за рекомендаціями лікарів може встановлюватися індивідуальний розклад навчальних занять.

Для забезпечення продуктивної діяльності учнів на уроках, які проводять вчителі-предметники, клас обов'язково супроводжується основним вчителем-класоводом, що забезпечує ефективну взаємодію вчителя-предметника та учнів класу і відповідає безпеці учнів.

7. Система внутрішнього забезпечення якості освіти.

Якість надання освітніх послуг в Закладі забезпечується за рахунок кадрового, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення освітньої діяльності а також регулярного моніторингу виконання навчальних планів та якості проведення навчальних занять.

Кадрове забезпечення освітньої діяльності: освітній процес спеціальної початкової школи КЗО «ДОМРЦ» ДОР забезпечують фахівці, які мають базову освіту за спеціальностями «Олігофренопедагогіка», «Корекційна педагогіка» та стаж роботи за фахом не менше 3 років. Діяльність педагогів-початківців курується фахівцями, що мають тривалий стаж роботи в спеціальній школі та вищу кваліфікаційну категорію. Адміністрацією закладу забезпечується оновлення фахових знань педагогічних працівників про інноваційні шляхи розвитку галузі освіти в сучасний період, форми і методи робіт з дітьми з особливими освітніми

потребами з урахуванням інноваційних педагогічних технологій, у тому числі в рамках Нової української школи.

Навчальна дисципліна	ПІБ викладача	Посада	Освіта	Кваліфікаційна категорія, педагогічне звання	Пед. стаж	Підвищення кваліфікації за фахом
Формування навичок читання та письма Формування елементарних математичних уявлень Я досліджую світ Предметно-практичне навчання Соціально-побутове орієнтування.	Кіреєва Н.Б.	вчитель-дефектолог	Слов'янський державний педагогічний інститут 1987 р. Спеціальність «Олігофренопедагогіка» Кваліфікація: вчитель допоміжної школи	Спеціаліст вищої категорії, педагогічне звання «вчитель-методист» з 2006 р. Підтверджено: 2021 р.	42 роки	КЗВО «ДАНО» ДОР» Сертифікат про курси підвищення кваліфікації для вчителів-дефектологів загальних, спеціальних закладів освіти для дітей з особливими освітніми потребами 03.06-14.06.19 СПК №ДН 41682253/4580 КЗВО «ДАНО» ДОР» Сертифікат про курси підвищення кваліфікації відповідно до концепції «Нова українська школа» СТК №3322 -6.06.2019
Розвиток художньо-естетичних навичок. Музичне мистецтво.	Кузьміна Н.С	вчитель початкових класів	Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, 2015 р. Спеціальність: «Історія» Кваліфікація: «Спеціаліст з історії, історик, вчитель середнього навчального закладу»; КВНЗ «Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» 2018 р. Спеціальність:	Спеціаліст категорії, встановлено у 2021 році	5 років	КЗВО «ДАНО» ДОР» Сертифікат про курси підвищення кваліфікації відповідно до концепції «Нова українська школа» СТК №3325 -6.06.2019 КЗВО «ДАНО» ДОР» Сертифікат про курси підвищення кваліфікації для вчителів-дефектологів загальних, спеціальних закладів освіти для дітей з особливими освітніми потребами 01.06-12.06.20 СПК №ДН41682253/5447

Навчальна дисципліна	ПІБ викладача	Посада	Освіта	Кваліфікаційна категорія, педагогічне звання	Пед. стаж	Підвищення кваліфікації за фахом
<p>Формування навичок читання та письма</p> <p>Формування елементарних математичних уявлень</p> <p>Я досліджую світ</p> <p>Предметно-практичне навчання</p> <p>Соціально-побутове орієнтування.</p> <p>Розвиток художньо-естетичних навичок.</p> <p>Музичне мистецтво.</p>	<p>Вандишева Ю.В.</p>	<p>Вчитель-дефектолог</p>	<p>Дніпропетровський національний університет, 2008 р.</p> <p>Спеціальність «Дефектологія»</p> <p>Кваліфікація «Спеціаліст з дефектології»</p>	<p>Спеціаліст вищої категорії</p> <p>Встановлено у 2021 р.</p>	<p>14 років</p>	<p>КЗВО «ДАНУ» ДОР»</p> <p>Сертифікат про курси підвищення кваліфікації відповідно до концепції «Нова українська школа»</p> <p>СТК №3325 -6.06.2019</p> <p>КЗВО «ДАНУ» ДОР»</p> <p>Сертифікат про курси підвищення кваліфікації для вчителів-дефектологів загальних, спеціальних закладів освіти для дітей з особливими освітніми потребами</p> <p>01.06-12.06.20 СПК №ДН41682253/5448</p>

Начальні дисципліни	ПІБ викладача	Посада	Освіта	Кваліфікаційна категорія, педагогічне звання	Пед. стаж	Підвищення кваліфікації за фахом
<p>Формування навичок читання та письма</p> <p>Формування елементарних математичних уявлень</p> <p>Я досліджую світ</p> <p>Предметно-практичне навчання</p> <p>Соціально-побутове орієнтування.</p> <p>Розвиток художньо-естетичних навичок.</p> <p>Музичне мистецтво.</p>	Тішина В. Ф.	Вчитель-дефектолог	<p>Бердянський державний педагогічний університет, 2016 р.</p> <p>Спеціальність «Дошкільна освіта».</p> <p>Кваліфікація «Вихователь дітей дошкільного віку.</p> <p>Логопед дошкільних загальноосвітніх та реабілітаційних закладів»</p>	Спеціаліст I категорії, встановлено у 2019 р.	6 років	-

Навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності:

здійснюється постійне оновлення методичної бази освітньої діяльності програмно-методичними та навчально-методичними комплексами, навчально-методичними посібниками з проблем корекційного навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, навчальними та корекційно-розвивальними програмами та підручниками. Заклад отримує періодичні фахові видання, що також дозволяє будувати роботу із урахуванням сучасних тенденцій розвитку освіти, досягнень спеціальної педагогіки та спеціальної психології.

Виконання навчальних планів та якість проведення навчальних занять контролюються за допомогою регулярного моніторингу. Формою вирішення труднощів навчальної та корекційно-розвивальної роботи з окремими учнями, пошуку інноваційних рішень є супервізії. Колом досвічених колег розглядаються конкретні питання навчання окремих учнів або ж питання форм та методів освітньої діяльності, надаються рекомендації щодо їх оптимізації, пропозиції щодо адаптацій та модифікації освітнього середовища. Здійснюється регулярний **моніторинг** досягнення здобувачами освіти результатів навчання

Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів з інтелектуальними порушеннями здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контрольно-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формуального характеру. Контроль не передбачає порівняння особистих результатів здобувачів із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів, а спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні.

Навчальні досягнення учнів підлягають вербальному, формувальному оцінюванню. Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток дітей; вибудувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку;

діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо коригування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, переконання у власних можливостях і здібностях.

Для унаочнення процесу навчання за результатами навчальної діяльності в спеціальній початковій школі використовується портфоліо учня: спеціально спланована та організована індивідуальна добірка матеріалів і документів, яка демонструє зусилля, динаміку і досягнення учнів у різних сферах.

По завершенню періоду навчання, передбаченого для початкової школи (5 років), здійснюється підсумкове оцінювання. Підсумкове оцінювання передбачає зіставлення навчальних досягнень здобувачів з конкретними очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою.

Матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності: Адміністрацією забезпечується дотримання в Закладі спеціальних умов для корекційної спрямованості навчання, виховання та подолання порушень фізичного та психічного розвитку, формування мовлення та інших психічних процесів, поліпшення стану здоров'я з урахуванням характеру порушення розвитку.

Відповідно до Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до улаштування, утримання і режиму спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, та навчально-реабілітаційних центрів», затверджених наказом МОЗ №144 від 20.02.2013, Заклад розташований на сухій та чистій земельній ділянці, що забезпечує достатнє провітрювання та інсоляцію, має

зручні під'їзні шляхи. Територія закладу озеленена з використанням дерев і кущів з різним запахом (хвойні, квітучі), а також яскравих квітів.

Спеціальна початкова школа розташована у окремих приміщеннях з окремим входом, загальна площа приміщень, що використовуються для освітнього процесу складає 138,1 кв.м. Освітня діяльність здійснюється в пристосованих приміщеннях, що забезпечують безперешкодне середовище для дітей з обмеженими фізичними можливостями, відповідають техніці безпеки та санітарно-гігієнічним вимогам щодо утримання спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів). Для надання навчальних та корекційно-розвиткових послуг, здійснення лікувально-профілактичних заходів обладнано кабінети: навчальний (39,6 кв.м.), для логопедичних занять (7,2 кв.м.), для занять із соціально-побутового орієнтування (18,1 кв.м.), кабінети ЛФК (36,1 кв.м.), масажу і вправ на тренажерах (37,1 кв.м.).

Спеціальна початкова школа забезпечена засобами навчання, іграшками та іграми, матеріалами для розвитку індивідуальних творчих здібностей учнів (вихованців), спортивним інвентарем та обладнанням, та іншим навчальним приладдям, виробами медичного призначення, технічним та іншим реабілітаційним обладнанням. Навчальні меблі та обладнання приміщень відповідають віковим та морфофункціональним особливостям дітей, враховують специфіку навчально-виховного процесу, корекційно-реабілітаційних та лікувально-профілактичних заходів.